

JUGOSLOVENSKA KINOTEKA

XVII FESTIVAL NITRATNOG FILMA NITRATE FILM FESTIVAL

Između ljubavi i mržnje
Between Love and Hate

Ozloglašeni / Verrufenen

Muzej jugoslovenske kinoteke - Kosovska 11
Zgrada jugoslovenske kinoteke - Uzun Mirkova 1
6 - 15. 06. 2015.

Izdaje

Jugoslovenska kinoteka, Beograd, 2015.

Za izdavača

Radoslav Zelenović

Selektor Festivala i urednik izdanja

Aleksandar Saša Erdeljanović

Saradnici Festivala

Božidar Marjanović, Marijana Cukućan,
Bojan Kovačević, Branislav Erdeljanović,
Marjan Vujović, Milena Gvozdenović, Petar Mihajlović,
Nenad Bekvalac, Božidar Jovanović, Petar Durović,
Borislav Stanojević

Digitalna restauracija

Dubravko Badalić, Stevan Stanić, Zoran Kabić,
Lazar Lisinac, Bojan Perković, Maša Badalić

Prevod

Branislav Erdeljanović, Marjan Vujović,
Bojan Kovačević, Milena Gvozdenović,
Petar Mihajlović, Nenad Bekvalac,
Mirjana Avramović, Natali Bjeljic,
Jasmina Spasojević, Mitar Popović,
Tihana Hamović, Violeta Starčević,
Bojana Budimir, Nevena Popović, Iva Čolić

Tehnički saradnici na projektu

Bojan Kovačević, Saša Banjović, Aleksandra Savić

PR Festivala

Dragan Marinković

Finansijski organizator

Ljubinka Terzić

Inspicijent

Radiša Cvetković

Klavirska pratnja

Miloš Stanojević

Tehnička priprema kopija

Gordana Kabić, Milan Turudić, Nikola Jovanović,
Dejan Stojanović

Tehničke usluge i projekcija

Ljubomir Jelić, Ivan Stojanović, Dragan Dimitrijević,
Marko Alić, Nikola Šobić

Transport

Branko Pucar, Radojko Raketić, Milan Cukućan,
Miloš Petko, Aljoša Beader

Dizajn korica

Irina Runjevac

Dizajn izdanja

Vid Rajin

Štampa

Službeni glasnik, Beograd

Tiraž

800

web site: www.kinoteka.org.rs
e-mail: kinoteka@kinoteka.org.rs

Beograd, jun 2015.

PROGRAM XVII FESTIVALA NITRATNOG FILMA

6 – 15. VI 2015.

06. 06. Subota

16:00 **Kosovska 11**
Umetnost komunikacije - Animirani filmovi
Luidija Liberija Pensutija 1931-1940
 L' Arte Della Comunicazione.
 Il cinema di animazione di
 Luigi Liberio Pensuti 1931-1940

18:00 **Nepoželjna**
 A Tolonc (HU, 1914)
 R: Michael Curtiz (Mihaly Kertesz)
 Ul: Lily Berki, Mari Jaszai, Viktor Varkonyi

19:30 **Uzun Mirkova 1**
Svečano otvaranje XVII Festivala
nitratnog filma: "Između ljubavi i mržnje"
Faraonova žena
 Das Weib des Pharao (GE, 1922)
 R: Ernst Lubitsch
 Ul: Emil Jannings, Harry Liedtke,
 Dagny Servaes

07.06. Nedelja

17:00 **Kosovska 11**
Mlin sreće
 La Moara cu noroc (RO, 1955)
 R: Victor Iliu
 Ul: Constantin Codrescu, Geo Barton,
 Iona Bulca – Diaconescu

19:30 **Previše Džonsona**
 Too Much Johnson (US, 1938)
 R: Orson Welles
 Ul: Joseph Cotten, Virginia Nicolson,
 Edgar Barrier

21:00 **Uzun Mirkova 1**
Glad
 Sult (DK-NO-SE, 1966)
 R: Henning Carlsen
 Ul: Per Oscarsson, Gunnel Lindblom,
 Brigitte Federspiel

08.06. Ponedjeljak

17:00 **Kosovska 11**
Dokument Z 3
 Documento Z 3 (IT, 1942)
 R: Alfredo Guarini
 Ul: Isa Miranda, Claudio Gora, Luis Hurtado

19:00 **Program filmova o Balkanu Aj Film**
instituta iz Holandije
 Program of films about Balkan from
 EYE Film Institute Netherlands
Filibus
 Filibus (IT, 1915)
 R: Mario Roncoroni
 Ul: Giovanni Spano, Mario Mariani,
 Filippo Vallino

21:30 **Uzun Mirkova 1**
Noć lovca
 The Night of the Hunter (US, 1955)
 R: Charles Laughton
 Ul: Robert Mitchum, Shelley Winters,
 Lillian Gish

09.06. Utorak

17:00 **Kosovska 11**
Žena od juče i sutra
 Die Frau von Gestern und Morgen
 (AT, 1928)
 R: Heinz Paul
 Ul: Arlette Marchal, Vivian Gibson,
 Livio C. Pavanelli

19:00 **Ikonostas**
 Ikonostas't (BG, 1968)
 R: Todor Dinov, Hristo Hristov
 Ul: Emilija Radeva, Dimit'r Tašev,
 Violeta Gindeva

21:00 **Uzun Mirkova 1**
Rat je pakao
 Maudite soit la Guerre (BE, 1914)
 R: Alfred Machin
 Ul: Baert, Suzanne Berni,
 Fernand Crommelynck

Revolucionar
 Revoljucioner (RU, 1917)
 R: Evgenij Bauer
 Ul: Ivan Perestiani, Vladimir Striževskij,
 Zoja Barancevič

Slava – nama, smrt – neprijateljima
 Slava - nam, smert'- vragam (RU, 1914)
 R: Evgenij Bauer
 Ul: Dora Čitorina, Ivan Mozzuhin

10.06. Sreda

17:00 **Kosovska 11**
Divna oluja
 Vendaval Maravilhoso (PT-BR, 1949)
 R: Jose Leitao de Barros
 Ul: Paulo Mauricio, Amalia Rodrigues,
 Barreto Poeira

20:00 **Zakon granice**
 Hudutlarin Kanunu (TR, 1966)
 R: Omer Lutfi Akad
 Ul: Yilmaz Guney, Pervin Par, Hikmet Olgun

21:30 **Uzun Mirkova 1**
Potop
 Potop Redivivus (PL, 1974/2014)
 R: Jerzy Hoffman
 Ul: Daniel Olbrychski,
 Malgorzata Braunek,
 Tadeusz Lomnicki

11.06. Četvrtak

- Kosovska 11**
Proćerdana trgovina
 U snedeneho kramu (CS, 1933)
 R: Martin Frič
 Ul: Vlasta Burian, František Smolík, Antonie Nedošínska
 (projekcija sa nitratne kopije)
- 17:00
- Čuvar svetionika**
 Le Gardien du feu (FR, 1924)
 R: Gaston Ravel
 Ul: Rene Navarre, Marie-Louise Iribé, Michael Floresco
- 19:00
- Uzun Mirkova 1**
Odbrojani dani
 I Giorni contati (IT, 1962)
 R: Elio Petri
 Ul: Salvo Randone, Franco Sportelli, Vittorio Caprioli
- 21:15
- 12.06. Petak**
- Kosovska 11**
Program filmova o Balkanu i Srbiji
Britanskog Filmskog Instituta
 Program of films about Balkan and Serbia from British Film Institute (BFI)
Sa verom u Boga (JUG, 1932)
 R: Mihajlo Al. Popović
 Ul: Ljubiša Jungović Kosmajac, Desa Janojić, Jelisaveta Dimitrijević
- 17:00
- Lov**
 Jakten (NO, 1959)
 R: Erik Lochen
 Ul: Rolf Soder, Bente Borsum (Benedikte Liseth), Tor Stokke
- 19:00
- Uzun Mirkova 1**
Pošta
 Počta (SU, 1929)
 R: Mihail Cehanovskij
U potrazi za izgubljenom "Poštom"
 V poiskah utračennoj "Počty" (RU, 2014)
 R: Dmitrij Zolotov
- 21:00

13.06. Subota

- Kosovska 11**
Čovek iz Londona
 L'Homme de Londres (FR, 1943)
 R: Henri Decoin
 Ul: Fernand Ledoux, Jules Berry, Jean Brochard
 (projekcija sa nitratne kopije)
- 17:00
- Oportunista**
 Škurnik (SU, 1929)
 R: Nikolaj Špikovskij
 Ul: Ivan Sadovskij, Luka Ljašenko, Dora Feller-Špikovskaja
- 19:00

Dva dana

Dva dnja (SU, 1927)
 R: Georgij Stabovoj
 Ul: Ivan Zamyčkovskij, Sergej Minin, Valerij Gakkebuš

Uzun Mirkova 1

- Ingmarovo nasleđe**
 Ingmarsarvet (SE, 1925)
 R: Gustaf Molander
 Ul: Marta Hallden, Ivan Hedqvist, John Ekman
- 21:30

14.06. Nedelja

- Kosovska 11**
Tonbilder program iz Nojmajer kolekcije
 Tonbilder programme from the Neumayer Collection (GE, 1907-1909)
Društveni raspad
 Koinoniki Sapila (GR, 1932)
 R: Stelios Tatasopoulos
 Ul: Stelios Tatasopoulos, Danaí Grizou, Anastassios Kefalas
- 17:00
- Niko se neće smežati**
 Nikdo se nebude smat (CS, 1965)
 R: Hynek Bočan
 Ul: Jan Kačer, Štepanka Rehakova, Josef Chvalina
- 19:00
- Bioskop "Fontana", Novi Beograd**
Majska noć ili Utopljenica
 Majska noč, ili Utoplennica (SU, 1952)
 R: Aleksandr Rou
 Ul: Nikolaj Dosenko, Tat'jana Konjuhova, Lilija Judina
 (3D projekcija)
- 21:30

15.06. Ponedeljak

- Kosovska 11**
Ozloglašeni
 Die Verrufenen (GE, 1925)
 R: Gerhard Lamprecht
 Ul: Aud Egede-Nissen, Bernhard Goetzke, Mady Christians
- 17:00
- Rat XX veka / Životinjski rat**
 Vojna XX veka / Les animaux en guerre (RU, 1913)
 R: Anatolij Durov, Aleksandr Arkatov
- 19:30
- Telo i duša**
 La Carne e l'anima (IT, 1943)
 R: Vladimir Striževskij
 Ul: Isa Miranda, Massimo Girotti, Mario Ferrari
- Uzun Mirkova 1**
Brir
 La Briere (FR, 1924)
 R: Leon Poirier
 Ul: Jose Davert, Armand Tallier, Jean Charton
- 21:00

Malo je stvari koje su tako dostojanstveno ostarile kao što je to slučaj sa filmskom trakom. Posebno onom samozapaljivom – nitratnom.

Ove godine ćemo obeležiti 120 godina od prve javne filmske projekcije (28. decembar 1895. u Grand Cafeu), braće Limijer.

I njihovi, kao i većina filmova u prvih 50 godina snimljeni su na nitratnoj traci. Možemo bez preterivanja reći da je zahvaljujući njoj afirmisana svetska kinematografija, a film kao sedma umetnost.

To su bili razlozi, između ostalog, kada smo 1999. godine pokrenuli naš festival. To su razlozi što generacije kinotečana čine sve što je u njihovoj moći da se ta vrsta trake sačuva što duže.

To je zahtevan posao jer ipak ništa nije večno, a filmska traka spada, ako se o njoj adekvatno ne brine, u veoma ranjivu kategoriju.

Jedno od rešenja je i zaštita, prebacivanje na acetatnu traku ili privremeno na digitalne formate. Ovo utoliko pre što smo pre mesec dana bili u prilici da sa kolegom iz Rusije pronađemo nekoliko ratnih filmova koje ne poseduje njihov arhiv.

Često smo u prilici da shvatimo da se u našim depoima nitratnih traka čuvaju jedinstvene kopije pojedinih filmova. Razlog više da učinimo da se što potpunije kompletira slika prvih pola veka svetske kinematografije.

Prikazivanje filmova na našem festivalu i ove, kao i ranijih godina, potvrdiće konstataciju sa početka ovog teksta da je nitratna traka afirmisala sedmu umetnost i da bi bez nje mnogo toga odavno bilo prepušteno zaboravu.

Dobrodošli!

Radoslav Zelenović, v.d. direktora
Jugoslovenske kinoteke

XVII Festival zapaljivog filma IZMEĐU LJUBAVI I MRŽNJE

Da nam je neko pre sedamnaest godina, kada smo tiho i nenametljivo započeli sa ponovnom promocijom nitratnih (zapaljivih) filmova na skromno zamišljenom Prvom festivalu u Muzeju Jugoslovenske kinoteke u Kosovskoj ulici, rekao da ćemo i približno ovoliko trajati, shvatili bi ga kao vickastog šereta. Ali, i u ovom čudnom današnjem svetu u kome živimo sazdanom „između ljubavi i mržnje“ (što je i moto ovogodišnjeg festivala) priyatna iznenađenja su retka, ali se ipak dešavaju.

A tada, kada se dese, ona su i za autore festivala još veća. Naime, niko nije očekivao da u godini krize i svega ne baš priyatnog što nam se dešavalo poslednjih meseci, broj prijavljenih kinoteka učesnika bude više nego rekordan, njih čak dvadeset osam, zbog čega je festival produžen na čitavih deset dana.

Iza pozamašnog broja učesnika iz čak dvadeset dve države sveta krije se izuzetno bogat program filmova, možda i najambiciozniji u dosadašnjoj istoriji festivala. Konceptcija ovogodišnjeg programa je unekoliko izmenjena od dosadašnjih, sa ciljem da se u bioskopski mrak privuku neki novi mladi ljubitelji pokretnih slika. S obzirom da su i za nas filmovi snimljeni pre četiri ili pet decenija danas daleka prošlost, smatrali smo da festival mora da promeni opseg striktno zacrtanog nitratnog perioda (1895 – 1953) šireći ga sve do klasika iz šezdesetih i sedamdesetih godina. Time ćemo verujemo privući i novi krug publike a dobiti festival arhivskog filma u pravom smislu te reči.

Iz našeg Arhiva na sam početak festivala stiže tek završena digitalno restaurisana kopija najznačajnijeg domaćeg filma između dva svetska rata *Sa verom u Boga* (1932) legendarnog Mihajla Al. Popovića, kao i dve projekcije sa originalne nitratne trake, kakvih u svetu ima na još samo par mesta. Strani programi pak, obuhvataju celu povest kinematografije, od prvih natsinhronizovanih snimaka (tonbildera) pevača i glumaca sa početka prošlog veka, filmova iz Prvog svetskog rata, klasika nemog filma dvadesetih, animiranih bisera iz tridesetih godina, prvih trodimenzionalnih filmova s početka pedesetih, novih restauracija nezaboravnih i zaboravljenih kult-dela od kojih je najmlađe starije od četrdeset godina. Smenjivaće se u tri dnevne projekcije spektakli i drame, ratni filmovi i komedije, krimići i dokumentarni filmovi... Ovi poslednji biće posebno zanimljivi jer ćemo po prvi put u programima iz Velike Britanije i Holandije videti kadrove naših i nama geografski bliskih krajeva stare više od jednog veka, koje do sada nikada nismo videli. Ili je možda bolje da umesto velikih reči o kvalitetu filmova samo spomenemo nekoliko rediteljskih imena koja su sama po sebi garancija u prilog prethodnih tvrdnji: Orson Vels, Čarls Loton, Majkl Kertic, Ernst Lubič, Evgenij Bauer, Aleksandar Rou, Elio Petri, Hening Karlsen, Gustav Molander, Leon Poare, Gerhard Lamprecht, Jerži Hofman, Martin Frič, Hinek Bočan, Alfred Mašin, Leitao de Baroš...

Još jedno iznenađenje za sve ljubitelje filma biće da će festival po prvi put prikazivati filmove u dve sale, na dva različita mesta: popodnevne programe u kultnom Muzeju Jugoslovenske kinoteke u Kosovskoj ulici a večernji program u Svečanoj dvorani nove zgrade Jugoslovenske kinoteke u Uzun Mirkovoj ulici. Za sam festival biće gotovo i novo DVD izdanje Jugoslovenske kinoteke iz edicije „*Drugi o nama*“ sa dva retka i malo poznata nemačka igrana filma vezana za srpsku istoriju, *Mrtvačka večera* na Begaljici ili *Početak bune na dahije* (1923) Vilhelma Tilea i *Ljubimica guvernera* (1927) Fridriha Fehera.

Ako se svemu ovome doda spisak od oko tridesetak uglednih gostiju, arhivista, istoričara filma, filmskih kritičara iz cele Evrope, kao i velikog francuskog i svetskog reditelja Iva Boasea, specijalnog gosta festivala kome će ovom prilikom biti uručen „Zlatni <pečat“ najviša nagrada koju Jugoslovenska kinoteka dodeljuje za doprinos svetskoj kinematografiji, i te kako imamo razloga za zadovoljstvo. Zbog toga vas pozivamo da nam se i ove godine pridružite „negde između ljubavi i mržnje“ u iščekivanju idućeg festivala i njegovog punoletstva.

Aleksandar Saša Erdeljanović

U SUSRET XVII FESTIVALU NITRATNOG FILMA

Festival nitratnog filma već sedamnaest godina predstavlja retke, nedavno otkrivene ali i restaurisane filmove iz „zapaljivog“ perioda istorije kinematografije. Tokom svih ovih godina Festival je rastao zahvaljujući trudu ali i ljubavi svih onih koji su učestvovali u njegovom stvaranju pre svega sa ciljem da publici ali i stručnoj javnosti približi i predstavi jedinstvene sadržaje.

Od prvog izdanja Festivala na kojem su prikazani nitratni filmovi iz naše kolekcije preko sve većeg broja restaurisanih filmova iz arhiva širom Evrope i sveta došli smo do situacije, koja je postala ne samo trend već stvarnost i na ostalim festivalima, da značajan deo ovogodišnjeg programa predstavljaju filmovi koji su digitalno restaurisani i nalaze se u DCP formatu. Festival se postepeno razvijao i gotovo neprimetno je iz godine u godinu imao nove sadržaje, goste pa od prošle godine i novu salu u zgradi Jugoslovenske kinoteke u Uzun Mirkovoj ulici, pored naravno one tradicionalne, i po mnogo čemu legendarne u Kosovkoj 11. Po prvi put ovaj Festival će se paralelno održavati u obe sale i po prvi put će u obe sale biti projekcije DCP formata, uz naravno projekcije i sa restaurisanih 35mm traka ali i originalnih nitratnih nosača koji svakako čine poseban i redak doživljaj, ne samo za „običnu“ publiku, već i za kolege iz ostalih Kinoteka koji su retko kada, ako i uopšte, imali priliku da prisustvuju javnim projekcijama sa nitratne trake.

Kada je naša nitratna avantura započela san je bio da se stvori događaj koji će spojiti generacije, koji će stimulisati debate i diskusije i koji će domaćoj i svetskoj javnosti skrenuti pažnju na probleme čuvanja filmova na zapaljivoj traci. Sedamnaest godina kasnije možemo sa zadovoljstvom da kažemo da smo postigli i mnogo više od onoga čemu smo se prvobitno nadali a entuzijazam publike nakon izlaska iz sale i raspitivanje o filmovima koje ćemo naredne godine da predstavimo je samo jedna od potvrda.

Marjan Vujović

Upravnik Muzeja Jugoslovenske kinoteke

INDEKS / INDEX

Arte Della Comunicazione, L'. Il cinema di animazione di Luigi Liberio Pensuti 1931-1940	52
Briere, La (FR, 1924)	13
Brir (FR, 1924)	13
Carne e l'anima, LA (IT, 1943)	47
Čovek iz Londona (FR, 1943)	14
Čuvar svetionika (FR, 1924)	15
Divna oluja (PT-BR, 1949)	16
Documento Z 3 (IT, 1942)	17
Dokument Z 3 (IT, 1942)	17
Društveni raspad (GR, 1932)	18
Dva dana (SU, 1927)	19
Dva dnja (SU, 1927)	19
Faraonova žena (GE, 1922)	20
Filibus (IT, 1915)	21
Frau von Gestern und Morgen, Die (AT, 1928)	55
Gardien du feu, Le (FR, 1924)	15
Giorni contati, I (IT, 1962)	31
Glad (DK-NO-SE, 1966)	22
Homme de Londres, L' (FR, 1943)	14
Hudutlarin Kanunu (TR, 1966)	54
Ikonostas (BG, 1968)	23
Ikonostas't (BG, 1968)	23
In God We Trust (JUG, 1932)	45
Ingmarovo nasleđe (SE, 1925)	24
Ingmarsarvet (SE, 1925)	24
Jakten (NO, 1959)	25
Koinoniki Sapila (GR, 1932)	18
Lov (NO, 1959)	25

Majska noć ili Utopljenica (SU, 1952)	26
Majskaja noč', ili Utoplennica (SU, 1952)	26
Maudite soit la Guerre (BE, 1914)	42
Mlin sreće (RO, 1955)	27
Moara cu noroc, La (RO, 1955)	27
Nepoželjna (HU, 1914)	28
Night of the Hunter, The (US, 1955)	30
Nikdo se nebude smat (CS, 1965)	29
Niko se neće smežati (CS, 1965)	29
Noć lovca	30
Odbrojani dani (IT, 1962)	31
Oportunista (SU, 1929)	32
Ozloglašeni (GE, 1925)	33
Počta (SU, 1929)	34
Pošta (SU, 1929)	34
Potop (PL, 1974/2014)	35
Potop Redivivus (PL, 1974/2014)	35
Previše Džonsona (US, 1938)	36
Pročerdana trgovina (CS, 1933)	37
Program filmova o Balkanu Aj Film instituta iz Holandije	38
Program filmova o Balkanu i Srbiji Britanskog Filmskog Instituta	40
Program of films about Balkan and Serbia from British Film Institute (BFI)	40
Program of films about Balkan from EYE Film Institute Netherlands	38
Rat je pakao (BE, 1914)	42
Rat XX veka / Životinjski rat (RU, 1913)	43
Revoljucioner (RU, 1917)	44
Revolucionar (RU, 1917)	44
Sa verom u Boga (JUG, 1932)	45
Škurnik (SU, 1929)	32
Slava - nam, smert'- vragam (RU, 1914)	46
Slava – nama, smrt – neprijateljima (RU, 1914)	46
Sult (DK-NO-SE, 1966)	22
Telo i duša (IT, 1943)	47

Tolonc, A (HU, 1914)	28
Tonbilder program iz Nojmajer kolekcije (GE, 1907-1909)	48
Tonbilder programme from the Neumayer Collection (GE, 1907-1909)	48
Too Much Johnson (US, 1938)	36
U potrazi za izgubljenom "Poštom" (RU, 2014)	51
U snedeneho kramu (CS, 1933)	37
Umetnost komunikacije - Animirani filmovi Luidija Liberija Pensutija 1931-1940	52
V poiskah utračennoj "Počty" (RU, 2014)	51
Vendaval Maravilhoso (PT-BR, 1949)	16
Verrufenen, Die (GE, 1925)	33
Vojna XX veka / Les animaux en guerre (RU, 1913)	43
Weib des Pharao, Das (GE, 1922)	20
Zakon granice (TR, 1966)	54
Žena od juče i sutra (AT, 1928)	55

XVII FESTIVAL ZAPALJIVOG FILMA / XVII NITRATE FILM FESTIVAL

FILMOVI / FILMS

Pročerdana trgovina / U snedeneho kramu

Brir / La Briere

foto: KAVI

Brir

LA BRIERE (FR, 1924)

R/Dir: **Leon Poirier**
 Ps/Sc: Leon Poirier
 Ad/Auth: Alphonse de Chateaubriant: "La Briere"
 F/Ph: Lucien Bellavoine
 Ul/Cast: Jose Davert, Armand Tallier, Jean Charton,
 Romain Mouton, Laurence Myrga

Sadržaj:

U zemlji natopljenoj vodom, isečenoj kanalima obavijenim izmaglicom sa tresetišta, žive preki i divlji muškarci i žene. Lo-vočuvav Ostin iz ponosa ne dozvoljava svojoj kćeri Teotisti da se uda za mladića iz jednog prezrenog sela. Ostin svuda oko sebe izaziva nesreću, tera Teotistu u ludilo, proganja njenog momka i napušta svoju ženu, sve vreme tragajući za dokumentima koji narodu Brira daju njegovu nezavisnost.

Film koji je izazvao oduševljenje pre desetak godina prilikom ponovne premijere na festivalu u Pordenoneu - **Brir**, ponovo je otkrio višestruko talentovanog Leona Poarea, danas poznatijeg po svojim filmovima na ratne i kolonijalne teme. Snimljena u Bretanji, stilom sličnim najboljim delima švedskih majstora Sjestrema i Stilera, ova tamna i zloslutna balada o osveti do smrti, po delu besmrtnog Šatobrijana, sigurno je jedan od novopriznatih klasika francuskog nemog filma nakon njegove kritičke revalorizacije. O ulozi Hozea Davera kao demonski osvetoljubivog Ostina ne treba trošiti reči, ona pripada vrhu celokupnog francuskog filmskog glumišta.

"Poareov sjajan osećaj za vizuelno nije mu omogućio da se oslobodi okova literarnog predloška, koji je znatno usporavao ritam priče i zato je morao pribеći nekim konvencionalnim rešenjima."

Leon Moussinac: *Les Films*, 16 February, 1925

KANSALLINEN AUDIOVISUAALINEN INSTITUUTTI
 NATIONELLA AUDIOVISUELLA INSTITUTET
 NATIONAL AUDIOVISUAL INSTITUTE

Kansallinen audiovisuaalinen instituutti
 /National Audiovisual Institute (KAVI), Helsinki

foto: Jugoslovenska kinoteka

Čovek iz Londona

L'HOMME DE LONDRES (FR, 1943)

R/Dir: **Henri Decoin**
 Ps/Sc: Henri Decoin
 Ad/Auth: Georges Simenon: "L'Homme de Londres"
 F/Ph: Paul Cotteret
 Mt/Ed: Suzanne de Troey
 M: Georges Van Parys
 Ul/Cast: Fernand Ledoux, Jules Berry, Jean Brochard, Suzy Prim, Helena Manson

Sadržaj:

Malua je železničar sa zadatkom da kontroliše vozove za prevoz robe koja brodovima svakodnevno stiže u veliku pomorsku luku. Nakon što je bio svedok ubistva koje se odigralo nedaleko od njegovog radnog mesta, Malua se suočava sa velikim iskušenjem: da li da zadrži kofer pun novca koji je posle zločina pronašao? U želji za boljim životom, ali i svestan da čini krivično delo, odlučuje da novac prisvoji. Posle nekog vremena, zbog te svoje odluke prinuđen je da i sam izvrši ubistvo ne bi li sačuvao svoju tajnu. Ubrzo, shvati težinu svojih grešaka i odluči da se preda policiji.

Dela proslavljenog francuskog pisca kriminalističkih romana Žorža Simenona, naročito ona o njegovom najpoznatijem junaku inspektoru Megreu su često adaptirana za film. Za vreme nemačke okupacije u Drugom svetskom ratu francuski autori su čak devet puta radili filmove po Simenonovim delima, a sam

Anri Dekoan, cenjeni zanatlija je potpisao dva od tih ostvarenja. Dok je **Nepoznati u kući** (1942) po scenariju Anrija-Žorža Kluzoa uprkos svojim kvalitetima posle rata bio optuživan za antisemitizam, **Čovek iz Londona** (1943) se danas pomalja kao skriveni klasik, jer u sebi ujedinjuje sve bitne elemente Simenonovog kniževnog sveta: turobnu i mračnu atmosferu neizbežnosti događaja, porodične raskole, stanove ili mesta koji podsećaju na jazbine i njegovo osnovno pravilo da se posle izvršenog nedela kad-tad, mora izaći pred lice pravde i platiti kazna. Izvrsni scenario Šarla Eksbraja, fenomenalna uloga Fernana Ledua i precizna Dekoanova rediteljska postavka još više daju na snazi prethodnim činjenicama.

"**Čovek iz Londona** je jedan od filmova u kojem je najjasnije objašnjena Simenonova teza o neizbežnosti: možete pomisliti da ćete se nakon greške izvući nekažnjeno, ali će vas vaše naknadno neprimereno ponašanje ili griža savesti, svakako dovesti do zaslužene kazne... Kvalitetan scenario je pomogao ovom filmu, ali ga je do uspeha ipak nosio Fernand Ledu u roli čoveka razočaranog u život koji iznenada otkriva „svoju stogodišnju platu“ sakrivenu u koferu."

Jack Edmund Nolan:

Films In Review, avgust/septembar 1965.

Jugoslovenska kinoteka, Beograd

foto: Cinémathèque française

Čuvar svetionika

LE GARDIEN DU FEU (FR, 1924)

R/Dir: **Gaston Ravel**
 Ps/Sc: Gaston Ravel
 Ad/Auth: Anatole Le Braz: "Le Gardien du feu"
 F/Ph: Raoul Auburdier, Henri Stuckert
 Ul/Cast: Rene Navarre, Marie-Louise Iribé,
 Michael Floresco, Alice Tissot, Luc Dartagnan

Sadržaj:

Gulven, čuvar svetionika, uprkos upozorenjima roditelja oženi šarmantnu Delik u svom selu poznatu kao koketu, koja se otvoreno udvara muškarcima. Zbog svog posla Gulven je često ostavlja samu kod kuće, a ona to vreme provodi sa svojim rođakom, mladim mornarom Erveom. Kako tokom svojih susreta nisu previše oprezni, oni izazovu Gulvenovu sumnju. Iako se isprva protivila, Delik pristane da sa Erveom provede noć u svetioniku. Pre nego što su uspeali da odreaguju, Gulven ih zaključa u osmatračnicu svetionika i ključ baci u more. Tada krene sa osvetom dovodeći ih do ludila...

Cenjeni i vrlo produktivni zanatlija Gaston Ravel snimio je u periodu od 1914 – 1934. uz mnoštvo kratkih, čak četrdeset dugometražnih igranih filmova. Među mnogima, koji variraju po kvalitetu, posebno se ističe **Čuvar svetionika** čiju je novu, blistavu kopiju izradila Francuska kinoteka. Prekrasno snimljen u živopisnoj ali i surovoj Bretanji, ovaj film je suptilna studija nastajućeg ludila i osвете do koje dovodi ljubomora. Sastavljen

dobrim delom iz flešbekova, donekle spor, film pravu tenziju pruža tek od druge trećine, kada atmosfera rapidno poraste ka svom vrhuncu. Izvrsno odabrani glumci, posebno predivna Marija-Lujza Iribé, zlokobna Alis Tiso i sugestivni Rene Navare, poznatiji kao legendarni kriminalac Fantomas iz slavnog nemog serijala reditelja Luja Fejada, visoku ocenu o ovom kvalitetnom ostvarenju.

"**Čuvara svetionika** karakteriše atmosfera izuzetne melanholije i brutalnost, kao i talenat dva kamermana, Raula Oburdiera i Anrija Stukera, koji su svojim radom ostvarili stvarne fotografske podvige."

André Tinchant: *Cinemazine*, br. 47, 21.11.1924.

Cinémathèque française, Paris

foto: Cinemateca Portuguesa-Museu do cinema

Divna oluja

VENDAVAL MARAVILHOSO (PT-BR, 1949)

R/Dir: **Jose Leitao de Barros**
 Ps/Sc: Leitao de Barros, Osorio de Almeida,
 Joracy Camargo, Jose Osorio de Oliveira
 Ad/Auth: Jorge Amada: "A.B.C. de Castro Alves"
 F/Ph: Aquilino Mendes, Joao Macedo, Joao Silva,
 George Fanto, Afrodísio de Castro
 Mt/Ed: Afonso Miranda
 M: Luis de Freitas Branco
 Ul/Cast: Paulo Mauricio, Amalia Rodrigues,
 Barreto Poeira, Edmundo Lopes, Isa Lobato

Sadržaj:

Brazil, druga polovina XIX veka. Mladi pesnik Kastro Alveš tokom studija upoznaje glumicu Eugeniju Kamaru sa kojom započinje strasnu vezu. Eugenija odlučuje da napusti Furtada Koelja, u čijoj je pozorišnoj trupi nastupala, kako bi započela novu romansu. Njih dvoje skrivaju odbeglog crnog roba koji ne uspeva da preživi povrede zadobijene prilikom bekstva. Kastro postaje sve žešći u borbi protiv robovlasnika, a Eugenija ulogom u komadu koji je on napisao postaje slavna. Kako Kastrov rad postaje sve više društveno priznat, njegova veza sa Eugenijom zapada u krizu i tu situaciju koristi Koeljo u želji da povрати Eugeniju...

Poslednji igrani film pionira portugalske kinematografije Hozea Letao De Barosa **Divna oluja** snimljen na egzotičnim brazilskim eksterijerima, decenijama je slovio za najskuplji domaći film.

Neuspevši da povрати sredstva ova bogata biografija pesnika i borca protiv ropstva Kastr Alveša je označila i kraj jedne velike rediteljske karijere. Bez obzira na neke očigledne greške a ponekad i na neosnovane zamerke kritičara, u pitanju je film snažnog zamaha i režijskog umeća obogaćen jedinstvenom pojavom velike fado pevačice i glumice Amalije Rodriges, koja iako mnogo ne peva daje pečat ovom ambicioznom ostvarenju.

"**Divna oluja** ima ozbiljne nedostatke u pogledu planova i nekih scenskih rešenja, i velika je šteta što Amalija Rodriges jedva da peva u ovom ostvarenju. Jedan od najskupljih filmova snimljenih u portugalskoj kinematografiji nije imao šanse da povрати uložena sredstva."

Alcides Murtinheira, *Instituto Camoes Potugal*

CINEMATECA PORTUGUESA
MUSEU DO CINEMA, I.P.

Cinemateca Portuguesa-Museu do cinema, Lisboa

foto: Jugoslovenska kinoteka

Dokument Z 3 DOCUMENTO Z 3 (IT, 1942)

R/Dir: **Alfredo Guarini**
 Ps/Sc: Sandro De Feo, Alfredo Guarini, Ercole Patti
 F/Ph: Gabor Pogany
 M: Eugenio Steccanella
 Mt/Ed: Dolores Tamburini
 Ul/Cast: Isa Miranda, Claudio Gora, Luis Hurtado,
 Guglielmo Barnabo, Tina Lattanzi

Sadržaj:

Jugoslavija marta 1941. godine. Uoči državnog udara koji će zemlju dovesti do rata sa Italijom i Nemačkom, mlada Dalmatinka Sandra Morini, aktivna u italijanskoj kontrašpijunaži, padne u ruke jugoslovenske policije u pokušaju da pređe granicu. Navodni jugoslovenski špijun Paolo Sulić je oslobođi, nateravši je da mu pomogne da dođe do dokumenta koji je u Beograd doneo sovjetski komesar Ivan Petrov, vezanog za tajni sporazum Jugoslavije i SSSR-a. Ona prihvata zadatak i ispunjava ga, ali zatim pokušava da prenese isti dokument italijanskim vlastima. Mladi agent Paolo, koji je u stvari takođe i pripadnik italijanske tajne službe, praveći se da ju je uhapsio, vodi je sa sobom ka granici, ka Italiji, ka spasenju.

Interesantna špijunska drama koja je prikazivana za vreme rata i u marionetskoj Nezavisnoj državi Hrvatskoj, nanovo je ustoličila Izu Mirandu u krug vodećih ženskih vedeta "dućevske" kinematografije, posle njene neuspešne holivudske epizode. Reditelj Alfredo Guarini (inače Mirandin suprug) pažljivo je

vodio konce ove zamršene priče o obaveštajnim igrama velikih sila u prestonici Kraljevine Jugoslavije pred martovske događaje koji će potpuno izmeniti sliku bitisanja na našem prostoru. Solidno delo jednog pompeznog perioda danas predstavlja i dobar istorijski izvor o tome kako su na Jugoslaviju gledali moćni susedi sa druge strane Jadrana.

"Špijunski film realizovan sa izvesnim optimizmom: ... predstavlja jedan od najboljih filmova Alfreda Guarinija – lagan, povezan, jasan, koji bez potenciranja isuviše dramatičnih ambicija uspeva da bude elegantna i interesantna zabava ... Iza Miranda, zvezda filma, se pokazuje u boljem svetlu nego obično, slobodnija je, življa, nasmejanija ..."

Guglielmina Setti: *"Il Lavoro", 19.4.1942*

Cineteca Nacional, México

foto: Tainiothiki tis Ellados / Greek film archive, Athens

Društveni raspad

KOINONIKI SAPILA (GR, 1932)

R/Dir: **Stelios Tatasopoulos**
 Ps/Sc: Stelios Tatasopoulos
 F/Ph: Michalis Gaziadis
 Ul/Cast: Stelios Tatasopoulos, Danai Grizou,
 Anastassios Kefalas, Joly Garbi, Keti Economou,

Sadržaj:

Dinos Vristenis, siromašni student koji napušta Univerzitet u Atini zbog finansijskih poteškoća, u potrazi je za poslom. On se zapošljava kao glumac u pozorišnoj trupi, gde se upoznaje i zaljubljuje u vodeću glumicu Niki. Kada se Niki povede obećanjima bogatog industrijalca o lepšoj budućnosti, razočarani Dinos napušta pozorište i priključuje se redovima radničke klase. Radeći u duvanskoj industriji suočava se sa eksploatacijom radnika i postaje jedan od osnivača njihove unije. Ignorišući policijsku brutalnost i progone, Dinos završava u zatvoru. Po izlasku odlučuje da zaboravi na svoju prošlost i započinje borbu protiv društvenog propadanja...

Nemi period grčke kinematografije završio se velikim brojem značajnih filmova koji odražavaju nove tendencije u industriji filma. Dva najznačajnija ostvarenja napravljena su u studijima u Istanbulu. Prvi od njih, film **Društveni raspad**, Steliosa Tatasopulosa prikazao je zanimljive stilske inovacije. Fotografiju, koja mahito prelazi između krupnih, srednjih i širokih kadrova, podvukao je dugim kadrovima koji prate napet razvoj priče. S druge strane, on je otvorio nove horizonte grčkom filmu

prikazujući realistički život u gradu, kojim vladaju podzemlje, zločin i korupcija.

“Ovo je bio još jedan od filmova koji se borio da uspostavi svoje narativne kodove, pa iako nije mnogo rizikovao sa formom, on majstorski prikazuje svoju temu podupirući marksističkim tezama svaku pojedinost u okviru radnje. Društveni raspad je možda prvi grčki film socijalističkog realizma, koji se bavio još svežim traumama katastrofe i egzodusa Grka iz Male Azije i velike ekonomske recesije posle 1929. godine.”

Vrasidas Karalis, *A History of Greek cinema*

TAINIOΘΗΚΗ
 ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
 > ΜΟΥΣΕΙΟ
 ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ

Tainiothiki tis Ellados/Greek film archive, Athens

foto: Jugoslovenska kinoteka

Dva dana

DVA DNJA (SU, 1927)

R/Dir: **Georgij Stabovoj**
 Ps/Sc: Solomon Lazurin
 F/Ph: Daniil Demuckij
 M: Boris Ljatošinski
 Ul/Cast: Ivan Zamyčkovskij, Sergej Minin,
 Valerij Gakkebuš, Tarasevič, O. Nazarova

Sadržaj:

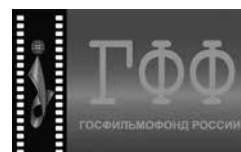
Tokom građanskog rata u Ukrajini, plemićka porodica pokušava da prebегne pred boljševičkim snagama koje se nalaze na obodu grada. Na njihovom imanju ostaje samo verni sluga Anton, koji čuva porodične vrednosti zakopane u bašti. Tokom bekstva, sin plemića se vraća na imanje gde ga Anton sakriva u sobici u podrumu. Uveče u grad ulaze boljševici, predvođeni Antonovim sinom Andrejom, sa kojim otac nema puno zajedničkog. Igrom slučaja mladi plemić vidi Andreja koji u bašti pronalazi zakopano blago. Po povratku belogardejaca, on odlučuje da prijavi Andreja...

Kamerna drama sa manjkom ideoloških klišeja **Dva dana** bila je, ne bez razloga, prvi film iz ukrajinskih studija koji je doživeo komercijalnu distribuciju u Americi. Izuzetni scenario Solomona Lazurina i funkcionalna režija Georgija Stabovoja ostali su u senci snimateljskog rada budućeg velikana kamere Danila Demuckog i fantastične role Ivana Zamičkovskog kao starog sluge, čiji su prirodnost u izrazu američki kritičari poredili sa glumom vodećeg svetskog karakternog aktera Emila Janingsa. Ovo maj-

storsko ostvarenje je (uz dela Dovženka) označilo kvalitativnu prekretnicu u kinematografiji sovjetske Ukrajine od šematskih revolucionarnih pseudo-istorijskih dela do visokoumetničkog psihološkog realizma i avangarde.

“U filmu **Dva dana**, režiser se ponovo vraća na doba građanskog rata... Scenario Solomona Lazurina predstavlja zahvalan dramski materijal, a tačnost i konciznost režiserskog izraza, veština snimatelja Danila Demuckog i velika uloga Ivana Zamičkovskog doprinose da film bude jedno od najboljih dela ukrajinske kinematografije tog perioda.”

Kino i vreme, 1963, str. 258

Gosfilmofond of Russia, Moscow,
 Belye Stolby Moskovskaja oblast'

foto: Filmmuseum im Münchner Stadtmuseum

Faraonova žena

DAS WEIB DES PHARAO (GE, 1922)

R/Dir: **Ernst Lubitsch**
 Ps/Sc: Norbert Falk, Hanns Kraly
 F/Ph: Theodor Sparkuhl, Alfred Hansen
 M: Eduard Kunneke
 Ul/Cast: Emil Jannings, Harry Liedtke, Dagny Servaes,
 Paul Wegener, Lyda Salmonova

Sadržaj:

Moćni i bogati tiranin, egipatski faraon Amenemes, pristane da oženi Makedu, ćerku svog rivala varvarskog kralja Etiopije Salmaka, da bi učvrstio veze između dve zemlje. Pre venčanja Ramfis, sin graditelja Sotisa, otima Teonis, grčku robinju, koja je u službi kod Makede i odvodi je u Egipat. Salmak traži od faraona da je vrati i da se odgovorni kazne. Umesto da ispuni njegov zahtev Amenemes se zaljubi u Teonis. Ona pristaje da se uda za njega pod uslovom da poštedi Ramfisa. Uvređeni Etiopljani kreću u rat...

Posle **Madam Dibari** (1919) i **Ane Bolen** (1920) legendarni Ernst Lubič je stvorio i svoj poslednji nemački super-spektakl **Faraonovu ženu**, pre no što ga je oduševljeni Holivud prigrlio i zauvek ga odvojio od matične kinematografije. Njegov "istorijski realizam", kako su oduševljeno klicali američki kritičari, zapravo je bio pseudo-realizam, a veliki istorijski događaji nisu podsticani politikom, već intrigama i strastima. Lubičev "pogled kroz ključaonicu" u najgrandioznijem od svih njegovih epova, **Faraonovoj ženi**, uz sve nesporne kvalitete snažnog

ostvarenja (režija, fascinantne masovke, scenografija i gluma pre svega neprikosnovenog Emila Janningsa) danas deluje pomalo hladno i artificalno. Ipak, zahvaljujući briljantnoj restauraciji Alfa-Omega studija i Kinoteke iz Minhena koja je postavila nove standarde očuvanja filmske baštine 2011. godine, pred sobom imamo najcelovitiju verziju nastalu od niza iskasapljenih kopija i cenzurom izbačenih delova, koje su po prvi put posle devedeset godina sastavljene da bi na način najbliži originalu predstavile veličinu superiornog rediteljskog genija Ernsta Lubiča.

"Nemački duh, nemački rukopis, nemačka umetnost – možda malo previše američkog stila, pa ga zato ne možemo ceniti sa istim oduševljenjem kao druga Lubičeva dela."

Berliner Zeitung, 20.3.1922

Filmmuseum im Münchner Stadtmuseum, München

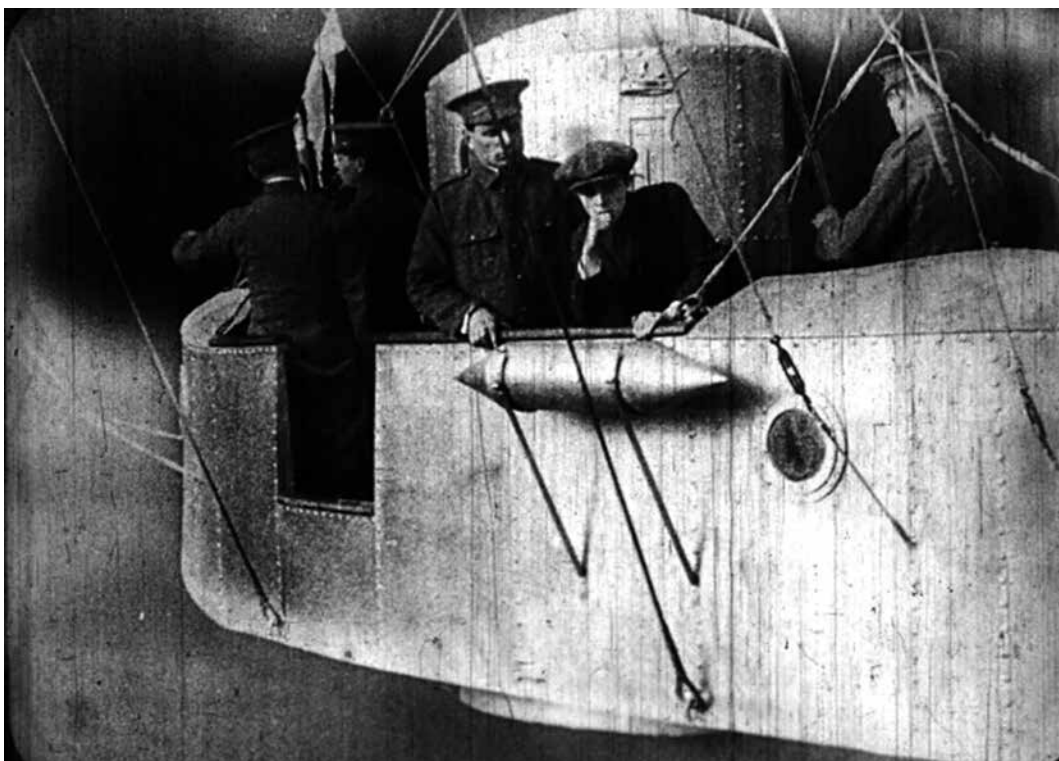

foto: Eye film institute Netherlands

Filibus FILIBUS (IT, 1915)

R/Dir: **Mario Roncoroni**
Ad/Auth: Giovanni Bertinetti
F/Ph: Luigi Florio
Ul/Cast: Giovanni Spano, Mario Mariani, Filippo Vallino,
Cristina Ruspoli

Sadržaj:

Baronica Tramond je vrlo poštovana dama i često svoje vreme provodi u bogatim društvenim krugovima i na zabavama. Međutim, ona ima i svoju mračnu stranu. Prerušena u "super-kriminalca" Filibusa, baronica sa svojom bandom maskiranih muškaraca, koji bez pogovora slušaju svaku njenu zapovest, jezdi nebom u velikom cepelinu i u delo sprovodi najsmelije i tehnološki najosmišljenije pljačke. Jedini koji bi mogao da joj stane na put je detektiv Ardi koga ona, igrajući se igre "mačke i miša", uspešno nadmudri i cepelinom odleti u zalazak sunca.

Filibus, neobično zabavan film, prava je poslastica za sve ljubitelje kriminalističkih serijala koji su bili izrazito popularni kod gledalaca u drugoj deceniji prošlog veka. U pitanju je italijanska varijanta doživljaja super-kriminalca sličnog velikim francuskim uzorima kao što su **Fantomas** (1913-1914) ili **Žideks** (1916) oba u režiji Luja Fejada. Posebna zanimljivost filma je da je glavna junakinja cenjena dama iz visokog društva koja kao "doktor Hajd" prerušena u muškarca teroriše Siciliju iz svog tehnološki super-modernog cepelina, po mišljenju današnjih kritičara zapravo prva "loša devojka" otvoreno lezbejskog usmerenja u

istoriji kinematografije. Izvrsno virazirana kopija, deo "Desmet kolekcije", je još jedan od bisera koji je restaurisao holandski "Aj institut".

"Sposobnost da potpuno slobodno prelazi iz ženskog u muški pol učinilo je da Filibus postane predvodnik sličnih likova koji su na filmu, ubrzo potom, postali redovna pojava... Dodir misterije i nepoznatog prožima čitav tok ovog ostvarenja koje očigledno, i bez skrivenih motiva, teži da zabavi gledaoca u čemu savršeno i uspeva."

Claude Rieffel: *Filibus – La Critique*, mart 2014

Eye film institute Netherlands, Amsterdam

foto: Jugoslovenska kinoteka

Glad

SULT (DK/NO/SE, 1966)

R/Dir: **Henning Carlsen**
 Ps/Sc: Peter Seeberg
 Ad/Auth: Knut Hamsun: "Sult"
 F/Ph: Henning Carlsen
 Mt/Ed: Henning Carlsen
 M: Krzysztof Komeda
 Ul/Cast: Per Oscarsson, Gunnel Lindblom,
 Brigitte Federspiel, Sigrid Horne – Rasmussen,
 Knud Rex

Sadržaj:

Oslo, krajem XIX veka. Siromašni i usamljeni pisac Pontus pokušava da napiše roman, ali slomljen bedom i glađu nikako ne uspeva u tome. Nošen gordošću i ponosom on ne uzima novac za novinski članak koji je napisao što ga dovodi na samu ivicu egzistencije. Životni porazi i poniženja, ređaju se jedan za drugim, i Pontus polako počinje da gubi zdrav razum, do trenutka kada na ulici upozna naizgled otmenu Ilajali. I pored međusobnih simpatija, među njima se ne razvija dublji odnos, i Pontus impulsivno prihvata posao mornara...

Najpoznatiji danski igrani film šezdesetih godina u svetskim okvirima (tačnije dansko-norveško-švedska koprodukcija) je skoro perfektna slobodna adaptacija vrhunskog dela nobelovca Knuta Hamsuna koja nas vraća u jesen 1890. godine. Beskrajno depresivna atmosfera prati tok svesti glavnog junaka, koji ga odvodi u šizofreniju i ludilo, što sve izuzetno potcrtavaju

hladna crno-bela fotografija i do tančina verna rekonstrukcija perioda. Ipak, najviši dometi filma su stroga i precizna Karlse-nova režija, bogovska glavna rola Pera Oskarsona (za koju je zaslužen osvojio kansku Zlatnu palmu), kao i uznemirujuća i halucinantna muzika prerano preminulog poljskog majstora Kšištofa Komede.

"Dijalog u Hamsunovom romanu Glad, privlači pažnju na diskretan način. Nasuprot tome film je fokusiran na Pontusova zapažanja o društvenom slepilu nad problemima pojedinca. **Glad** je u savršenom tonu sa Hamsunovom pričom. On predstavlja propast jednog intelektualca, rekao je Carlsen, dok je smeh u snegu aluzija na odustajanje od borbe.

Peter Cowie, *Le cinema des pays Nordiques*

DET DANSKE FILMINSTITUT

Det Danske Filminstitut

The Danish Film Institute Archive&Cinematheque, Copenhagen

foto: Bugarska Nacionalna Filmoteka

Ikonostas

IKONOSTAS'T (BG, 1968)

R/Dir: **Todor Dinov, Hristo Hristov**
 Ps/Sc: Todor Dinov, Hristo Hristov
 Ad/Auth: Dimitar Talev: "Železnijat svetilnik"
 F/Ph: Atanas Tasev
 Mt/Ed: Bogdana Atanasova, Kristina Vazova
 M: Milčo Leviev
 UI/Cast: Emilija Radeva, Dimit'r Tašev, Violeta Gindeva, Nikolaj Uzunov, Dobrinka Stankova

Sadržaj:

Kraj XIX veka. U mali grad na zapadu Makedonije pristiže rezbar Rafe Klinče, koji treba da izradi ikonostas za novu crkvu. Zaljubljuje se u Katerinu, ćerku svojih stanodavaca iz porodice Glauševih. Kako ikonostas sporo napreduje, Katerinin brat Lazar ga požuruje, ali ga Rafe iznenadi s vešću da želi da se oženi sa njegovom sestrom koja je trudna. Međutim, majka Sultana natera Katerinu da pobaci i ona umire. Rafe je očajan. U gradiću se podiže nezadovoljstvo protiv duhovnog terora grčkih vladika, nakon čega su uhapšeni i mučeni pop, Lazar i Rafe. Posle nekog vremena ikonostas je završen. Na njega je Rafe ugradio i scene narodnog života. Mladima se sviđa, ali ga stari smatraju za jeres. Umetnik ponovo kreće na put – usamljen u svojoj umetnosti i bolu.

Prevratnički film nacionalne kinematografije šezdesetih godina, **Ikonostas** je ne samo svojevrsni bugarski **Rubljov**, nego i klasik evropske kinematografije toga razdoblja. Poznata priča

o okupiranom Balkanu s kraja devetnaestog veka razjedanom sukobima, mržnjom i zaostalošću, dobila je univerzalan značaj večnom lepotom i životnošću izrađenog ikonostasa, koji ostaje i kada svi zakrvljeni neprijatelji neumitnošću sudbine nestanu u prahu i pepelu istorije. Sjajan, maštovit film o iskonskoj potrebi umetnika za slobodom i stvaranjem, nastao u vreme "najtvrdje" politike režima Todora Živkova, sve do naših dana u svim kritičarskim listama figurira među tri najbolja bugarska filma svih vremena.

"Filmski debi dva već proverena autora – Todora Dinova u animaciji i Hrista Hristova u pozorišnoj režiji – je blistavo snažan. Obojica imaju slikarskog iskustva i to doprinosi plastičnoj izražajnosti filma. Od literaturne osnove su u prvi plan izvučeni problemi stvaralačke slobode umetnika".

Alekasand'r Janakiev: "Enciklopedija B'lgarsko Kino", 2000.

БЪЛГАРСКА
НАЦИОНАЛНА
ФИЛМОТЕКА

Bulgarska Nacionalna Filmoteka, Sofia

foto: Svenska Filminstitutet / Swedish Film Institute, Stockholm

Ingmarovo nasleđe

INGMARSARVET (SE, 1925)

R/Dir: **Gustaf Molander**
 Ps/Sc: Gustaf Molander, Ragnar Hylten-Cavallius
 Ad/Auth: Selma Lagerlöf: "Jerusalem I: I Dalarne"
 F/Ph: Julius Jaenzon
 M: Eric Westberg, Oskar Lindberg, Helmer Alexandersson
 Ul/Cast: Marta Hallden, Ivan Hedqvist, John Ekman, Lars Hanson, Conrad Veidt

Sadržaj:

Brakom sa Karin, Elias postaje predradnik na farmi Ingmara Stora. Po smrti starog Stora, Eliasovo rasipništvo dovodi farmu na granicu bankrota. Na jahanju on doživljava nesreću i umire ne rekavši nikome za novac sakriven u svom jastuku. Farma prelazi u ruke Karininog drugog muža Timsa Halvora, a teško breme povraćaja imanja pada na pleća mladog Ingmara Ingmarsona, Storovog sina. Prilika za to dolazi sa pojavom Helguma, obuzetog evangelističkog propovednika, koji se pojavljuje praćen strašnom olujom i grozomornim prikazama starih paganskih bogova. Vrlo brzo, on oko sebe okuplja grupu vernih fanatika koje ubeđuje da pođu sa njim na hodočašće u Svetu zemlju. Jedini način da Ingmar preuzme farmu je ženidba sa Barbo, ćerkom najbogatijeg meštana, umesto sa Gertrudom, devojkom koju voli. Razočarana, Gertruda se pridružuje hodočasnici...

Jedno od najcenjenijih dela dobitnice Nobelove nagrade Selme Lagerlöf je svakako roman "Jerusalem" koji je u celini ekranizo-

van 1996. godine u režiji Bilea Augusta. Međutim, filmofilima je svakako interesantnija nema tetralogija u kojoj je prva dva dela romana **Ingmarovi sinovi** (1918) i **Karin Ingmarova kći** (1920) obradio velemajstor Viktor Sjestrem, dok je druga dva režirao Gustav Molander. Treći deo, koji će ove godine biti prikazan na Nitratnom festivalu, **Ingmarovo nasleđe**, možda nije u režijskom smislu na nivou svojih prethodnika, ali dovoljna je pojava genijalnog Konrada Fajta kao verskog fanatika koji kao da je izronio iz nekog nemačkog ekspresionističkog filma, da priči da drugi smer i probudi gledaočevu pažnju. Ovde svakako ne vidimo Molandera u najboljoj formi iz filmova **Jedna noć** (1931), **Intermeco** (1936) i **Reč** (1943) ali se na momente oseća talentovana ruka koja svoje i junake Selme Lagerlöf vodi ka putu spasenja, u Jerusalim.

"Tražeći određenu dinamiku naracije, Molander istinski i verno prikazuje gotovo pastoralno prirodno okruženje. Živahan pejzaž reke koja teče i drveća koja se blago njišu na vetru daju vam osećaj kiše i sunčeve svetlosti."

Peter Cowie: *Le cinema des pays Nordiques*, 1990

**Svenska
 Filminstitutet**

Svenska Filminstitutet / Swedish Film Institute, Stockholm

foto: Nasjonalbiblioteket

Lov

JAKTEN (NO, 1959)

R/Dir: **Erik Lochen**
 Ps/Sc: Erik Lochen
 F/Ph: Tore Breda Thoresen
 M: Erik Lochen
 Mt/Ed: Erik Lochen
 UI/Cast: Rolf Soder, Bente Borsum (kao Benedikte Liseth),
 Tor Stokke, Carsten Byhring

“**Lov** je studija tumačenja pogleda sa različitih vremenskih distanci. Prošlost, sadašnjost i budućnost se prepliću – način na koji tretira vreme daje filmu određenu smelost.”

Erik Lochen

Sadržaj :

Dva prijatelja, Bjorn i Kunt su zaljubljeni u istu ženu, Guri. Ona bira Bjorna, a mlađi od njih, razočarani Knut odlazi iz zemlje. Vreme prolazi ali Knut ne može da se pomiri sa sudbinom da Guri nije njegova. Odluči da se vrati u Norvešku i da pokuša da je zauvek osvoji. Na jesen njih troje odlaze zajedno u lov, koji kulminira nesrećom, možda namerno izazvanom...

Neobičan, modernistički u formi, fragmentaran u naraciji, **Lov**, Erika Lokena je danas za mnoge kritičare najbolji norveški film svih vremena. Enigmatični reditelj koji je za pedeset devet godina svog života uspeo da završi samo dva igrana filma, ovim svojim prvcem je izazvao čuđenje većine i oduševljenje odabranih kritičara kada je prikazan na Kanskom festivalu 1959. godine. Priča o ljubavnom trouglu koju gledaocima predstavlja narator iz različitih perspektiva učesnika kroz mnogobrojne flešbekove (donekle slično Kurosavinom **Rašomonu**) zapravo je esej u žanru film noara o strasti, ljubomori i zločinu, novi talas pre “novog talasa”, efektni eksperiment koji svako može iščitavati na sopstveni način.

Nasjonalbiblioteket /National Library of Norway, Oslo

foto: Gosfilmofond of Russia

Majska noć ili Utopljenica

MAJSKAJA NOČ', ILI UTOPLENNICA (SU, 1952)

R/Dir: **Aleksandr Rou**
 Ps/Sc: Konstantin Isaev
 Ad/Auth: Nikolaj Gogol', "Majskaja noč' ili Utoplennica"
 F/Ph: Gavriil Egiazarov
 M: Sergej Potockij
 Mt/Ed: K. Blinova
 Ul/Cast: Nikolaj Dosenko, Tat'jana Konjuhova, Liliya Judina, Aleksandr Hvylja, Emma Cesarskaja

Sadržaj:

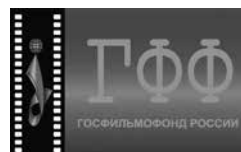
Stari pčelar priča devojkama jednu od svojih omiljenih priča... Žive u jednom selu veseli i dobri momak Levko i lepa i srdačna devojka Hana. Ali, njihovoj nežnoj ljubavi smeta Levkov otac Jevtuh, starešina sela, koji ima druge planove za sina. Nakon što otac pokuša da otme devojkicu, Levko okuplja grupu momaka i oni ismevaju seosku upravu. Očevi ljudi ne uspevaju da ih uhvate, a pred samu zoru Levko zaspi na obali ribnjaka. Tu usni devojkicu koja se nekad davno utopila zbog mačehine mržnje. Ona mu postavlja zagonetku, čije će razrešenje doneti i konačnu sreću Levku i Hani...

U bogatoj istoriji sovjetskog filma Aleksandar Rou se uz Aleksandra Ptuška tretira kao veliki autor bajki i filmova za decu (Po štukinoj zapovesti - 1938, Konjić Grbonjić - 1941, Kraljevstvo krivih ogledala - 1963 itd), ali je malo poznato da je on reditelj prvog sovjetskog trodimenzionalnog igranog filma u boji **Majska noć ili Utopljenica**. Više puta ekranizovana pripovetka

neprolaznog Nikolaja Gogolja u Rouovom viđenju je dobila karakter lirske muzičke komedije. Iako film nije na visini maestralnog književnog predloška u nezaboravnom sećanju ostaju predivni trikovi, neverovatne boje i atmosfera koja nas vraća u daleki svet slovenskih skaski.

"U poslednjim godinama stvaralaštva režiser Rou je pokušavao da obogati svoje delo novim temama i izrazima. On snima 3D film u boji **Majska noć ili Utopljenica**, po Nikolaju Gogolju (1952). Ostvarenje, koje su gledaoci odlično prihvatili, ima jedan suštinski nedostatak - umetničku neujednačenost. Bajkoviti Gogoljevi motivi, bliski stvaralačkim stremljenjima reditelja, su realizovani sa velikim majstorstvom, za razliku od realističnih epizoda."

"Kino i vreme", 1963

Gosfilmofond of Russia, Moscow,
 Belye Stolby Moskovskaja oblast'

foto: Jugoslovenska kinoteka

Mlin sreće

LA MOARA CU NOROC (RO, 1955)

R/Dir: **Victor Iliu**
 Ps/Sc: Alexandru Strutuanu, Titus Popovici
 Ad/Auth: Ion Slavici: "La moara cu noroc"
 F/Ph: Ovidiu Gologan
 Mt/Ed: Emanuela Libros
 M: Paul Constantinescu
 Ul/Cast: Constantin Codrescu, Geo Barton,
 Iona Bulca – Diaconescu, Colea Rautu,
 Marietta Rares

Sadržaj:

XIX vek, Transilvanija, tadašnja provincija u Austrougarskoj Monarhiji. Gita, siromašni obućar, odlučuje da napusti rodno selo i iznajmi gostionicu. Teškim i mukotrpnim radom ali i srećnim okolnostima, on i njegova porodica uspevaju da gostionicu učine profitabilnom. Mnogi od gostiju su prezadovoljni, ali nekolicina, među kojima je i Lika Samadoul imaju svoje, drugačije planove. Naime, Lika i njegovi kompanjoni su razbojnici kojima bi odgovaralo da kao alibi imaju smeštaj u gostionici. Gita se isprva buni ali strah i pohlepa čine svoje...

Remek delo rumunske kinematografije koje je bilo u najužem izboru za Zlatnu palmu Kanskog festivala 1957. godine, **Mlin sreće** je svojevrsna vestern adaptacija klasičnog romana rumunske književnosti čiju radnju je pisac Joan Slavici smestio u Transilvaniju osamdesetih godina XIX veka. Nezaboravna freska o magbetovskoj metamorfozi siromašnog zanatlije pamti

se po izvanrednoj atmosferi i evokaciji vremena, upečatljivoj glumi, britkoj režiji i naročito po ekspresivnoj fotografiji Ovidiua Gologana i scenarističkom umeću Titusa Popovičija, koji će nekoliko godina kasnije napisati scenario za čuvenu antiratnu **Šumu obešenih**, Livia Ciuleia iz 1965. godine.

"Kada sam shvatio da 'Mlin dobre sreće' govori o zapadnjačkom uticaju, ovaj film me je blisko povezao sa kulturom i istorijom američkog naroda. Sve je to napisano u slavnom Slavičijevom romanu, mnogo pre zapadnjačke afirmacije, evoluirajući u duhu kritičkog realizma."

Victor Iliu, 1956.

Arhiva Nationala de Filme
 – Cinemateca Romana, Bucuresti

foto: MANDA

Nepoželjna

A TOLONC (HU, 1914)

R/Dir: **Michael Curtiz (Mihaly Kertesz)**
 Ps/Sc: Jeno Janovics
 Ad/Auth: Ede Toth: "A tolonc"
 F/Ph: Laszlo Fekete
 Ul/Cast: Lily Berki, Mari Jaszai, Viktor Varkonyi,
 Mihali Fekete, Kato Berki

Sadržaj:

Nakon što je izgubila oba roditelja, Liška Anđal odlazi u selo kod ujaka koji preuzima brigu o njoj. Na smrti ujak joj priznaje da joj je majka živa i da je svih ovih godina u zatvoru. Prepuštena sama sebi, Liška odlazi u grad i pronalazi posao sobarice u dobrostojećoj porodici. Tokom vremena najstariji sin u porodici, Mikloš, se zaljubljuje u Lišku ali njegova majka, ne odobrava njihovu vezu, optužuje je za krađu i izbacuje iz kuće. Liška se vraća u rodno selo ni ne sluteći da je njena majka Sara, puštena iz zatvora i da traga za njom...

Nepoželjna, najstariji sačuvani film velikog holivudskog profesionalca Majkla Kertica nastao u njegovom ranom, mađarskom periodu stvaranja, otkriven je posle skoro jednog veka od nastanka u "Mađarskoj kući" – Kulturnom centru u Njujorku. Snimljen u kološvaskim studijima u Transilvaniji (današnji Kluž u Rumuniji), ovaj film je ujedinio rediteljski genij Kertica sa sposobnim i talentovanim producentom, scenaristom i rediteljem Jeneom Janovicem. Sazdano na jednostavnoj i pomalo sentimentalnoj priči o teškom životu mlade služavke u odličnoj interpretaciji Lili Berki, ovo ostvarenje je jedinstveno i

po jedinom nastupu na filmu slavne pozorišne tragičarke Mari Jašai. Vrsna Kerticova režija, kao najveći kvalitet ovog filma, nagrađena je salvom aplauza prepunog gledališta na ponovnoj premijeri u oktobru 2013. u budimpeštanskoj Koncertnoj sali, kada je prikazana digitalno restaurisana kopija napravljena u Mađarskoj filmskoj laboratoriji na inicijativu MANDE (Mađarskog nacionalnog digitalnog arhiva i Filmskog instituta) uz novčanu pomoć Mađarskog nacionalnog filmskog fonda.

"Manja nezgoda koja se desila tokom snimanja bila je prva u nizu nezgoda sa "crne liste", koje su možda nesrećno povezivane sa Kerticovim imenom. Naime, za vreme snimanja scene u kojoj zaustavlja kočiju, Mari Jašai je slomila rebro, okrivljujući za to režisera jer je navodno prerano dao znak za snimanje. Tačno je da su prvi koraci u kinematografiji mnogih zemalja bili puni sličnih incidenata (sam Janovic je bio okrivljen za smrt glumice Erži Imre), ali nekako neustrašiv portret Kertica ukazuje, mnogo više nego neutemeljene optužbe za sadizam u kasnijim godinama, na granice do kojih su išli njegovi napori i posvećenost za postizanjem savršenstva i realizma.

Miguel A. Fidalgo, *Le Giornate del cinema muto*
 - Catalogo 2011

Hungarian National Digital Archive and Film Institute /
 Magyar Nemzeti digitalis Archivum és Filmintézet (MANDA),
 Budapest

foto: (NFA)

Niko se neće смејати

NIKDO SE NEBUDE SMAT (CS, 1965)

R/Dir: **Hynek Bočan**
 Ps/Sc: Hynek Bočan, Pavel Juraček
 Ad/Auth: Milan Kundera: "Nikdo se nebude smat"
 F/Ph: Jan Nemeček
 Mt/Ed: Zdenek Stehlik
 M: Wiliam Bukovy
 UI/Cast: Jan Kačer, Štepanka Rehakova, Josef Chvalina,
 Hana Kreihanslova, Jaromil Spal

Sadržaj:

Vanredni profesor na Akademiji likovnih umetnosti, Karel Klima, vodi bezbrižan i lep život. Uspešan u poslu Klima ima mladu ljubavnicu Klaru koja se upravo preselila u njegov apartman. Jednog dana, stiže mu pismo od naizgled ljubaznog gospodina Zatureckog, koji ga podstiče da napravi ekspertizu o njegovoj studiji Mikolaša Alesa. Klima okvirno pristaje ali nikako ne može da pronađe zaturenu studiju. Situacija se pogoršava kada Zaturecki počinje da ga konstantno opseđa kako kod kuće tako i na fakultetu. Nakon nekog vremena Klima pronalazi rukopis ali shvata da on ne predstavlja nikakvu vrednost. Ne uspevši da se otarasi nametljivog autora, Klima uviđa da ono što je na početku izgledalo kao mala laž počinje polako da utiče na njegov život.

Prvi celovečernji igrani film Hineka Bočana nepravredno zapostavljenog u odnosu na neke "izvikanije" autore češkog "novog talasa", bila je tragikomedija **Niko se neće смејати** nastala po

pripravci iz zbirke Smešne ljubavi tada još nedovoljno poznatog mladog pisca Milana Kundera. Veoma zapaženo i uspešno delo puno gorkog humora zapravo je studija o ljudskoj prirodi koju ne može promeniti ni jedan totalitarni sistem. Primese hedonizma kao odgovora na represiju i mačo seksizma kao odgovora na agresivni feminizam u buđenju, dodali su ovom izvrsnom ostvarenju novi kvalitet koji je lepo nadgradio inače sjajnu Kunderinu prozu.

Književna dela su inspirisala Hineka Bočana, još jednog pripadnika mlade generacije, koji je pokazao izuzetan osećaj za društvenu ironiju i sarkazam u filmu **Niko se neće смејати**, po priči Milana Kundera. Samoironija, osećanje za atmosferu i intelektualni pristup su karakteristični za Bočanov talenat. Za razliku od svojih savremenika, on je više težio tradicionalnim filmskim tehnikama i saradnji sa profesionalnim glumcima.

Antonin J. Liehm and Mira Liehm: "The Most Important Art: Eastern European Film after 1945", 1977

Národní filmový archiv (NFA), Praha

foto: Jugoslovenska kinoteka

Noć lovca

THE NIGHT OF THE HUNTER (US, 1955)

R/Dir: **Charles Laughton**
 Ps/Sc: James Agee
 Ad/Auth: Davis Grub: "The Night of the hunter"
 F/Ph: Stanley Cortez
 Mt/Ed: Robert Golden
 M: Walter Schumann
 Ul/Cast: Robert Mitchum, Shelley Winters,
 Lillian Gish, James Gleason, Evelyn Varden

Sadržaj:

Amerika, u toku Velike depresije, početkom tridesetih godina prošlog veka. Tokom pljačke banke Ben Harper ubija dvoje ljudi ali uspeva da pobegne sa plenom od 10.000 dolara. Novac sakriva u lutku svoje ćerke Perl, nateravši nju i njenog starijeg brata Džona da nikome ne otkrivaju lokaciju plena. Policija ga hapsi i odvodi u zatvor u kome iščekuje smrtnu kaznu. U istoj ćeliji nalazi se i samoproklamovani propovednik Hari Pael, koji po svaku cenu pokušava da sazna gde je Ben sakrio novac. Bena vode na pogubljenje, a Hari, ne uspevši u prvobitnoj nameri, smišlja pakleni plan. Po izlasku iz zatvora on odlazi u posetu Benovoj deci...

Prvo i poslednje rediteljsko delo briljantnog glumca Čarlsa Lotona primer je film noara u njegovom najvišem izdanju, sazdan na ekspresionističkom filmskom postupku (igra svetlosti i senke, iskrivljene perspektive, iskošeni uglovi kamere itd...)

sa monohromskom crno-belom fotografijom neuobičajenom za vreme u kojem je nastala. Iako u momentu kada se pojavila nije najbolje shvaćena, danas se ova svojevrsna bajka o dobru i zlu uvrštava među najbolje filmove svih vremena (uticajni časopis "Cahiers du cinema" stavio ga je 2008. godine na drugo mesto liste "Sto najlepših filmova na svetu", odmah iza Velsovog **Građanina Kejna**). S druge strane uloga Roberta Mičama kao manijakalnog propovednika kome su reči "ljubav" i "mržnja" istetovirane na nadlancima, po mišljenju mnogobrojnih fanova jedna je od nekoliko najdemonjskijih u celokupnoj istoriji filma.

"**Noć lovca** nije bio bioskopski hit, ali sigurno pripada klasicima noar filma. Suverena Lotonova režija upotpunjena je odličnim ulogama Mičama, Gišove, pa čak i neprenaglašene Vintersove, dok ih sjano prate Vorden, Bedo i Glison... Loton je u filmu upotrebio mnogo klasičnih rediteljskih postupaka, ugledajući se uglavnom na nemačke reditelje poput Langa i fon Šternberga, koristeći igru senki za kreiranje atmosfere tenzije i terora koji okružuju Mičama, nekom vrstom tame koja ispunjava njegovo grešno srce.

Variety - Film Reviews 1954-1958

**kino
teka**

Slovenska kinoteka, Ljubljana

foto: Jugoslovenska kinoteka

Odbrojani dani

I GIORNI CONTATI (IT, 1962)

R/Dir: **Elio Petri**
 Ps/Sc: Elio Petri, Tonino Guerra, Carlo Romano
 F/Ph: Ennio Guarnieri
 M: Ivan Vandro
 Mt/Ed: Ruggero Mastroianni
 Ul/Cast: Salvo Randone, Franco Sportelli, Vittorio Caprioli,
 Regina Bianchi, Paolo Ferrari

“Petrijev drugi film će verovatno ostati i njegov najbolji (nakon njega snimao je isključivo komercijalne filmove). Sastavljen iz odvojenih epizoda, bez nepotrebnih psiholoških digresija, sa jednim modernim i hermetičnim izrazom koji rezultuje najnovijim eksperimentom savremenog filma (Antonioni, ili čak Godar) i jednom dobrom interpretacijom. To nije samo tačan portret (kom ne manjka ironije) o stavu čoveka pred sopstvenom smrću prema vrednostima života, u pomalo egzistencijalističkom ključu, već i specifičan pogled na današnje društvo.”

Georges Sadoul: “Il cinema”, 1965

Sadržaj:

Jednog sredovečnog rimskog vodoinstalatera, udovca i samca, pogađa smrt nepoznatog vršnjaka i on shvata da se taj trenutak može uskoro i njemu desiti. Napušta posao rešen da uživa u poslednjim godinama života, pronalazi svoju staru ljubav, svađa se sa sinom, i sa gorčinom shvata neuspeh svog “preokreta”.

Pitanja smisla postojanja čoveka i njegovog egzistiranja u savremenom društvu, gotovo savršeno je obradio Elio Petri u delu **Odbrojani dani**, dok još uvek nije bio opterećen politikom i političkim filmom koji će postati njegov stalni žanr i opredeljenje do kraja karijere. Inteligentan scenario Tonina Gvere i suptilna Petrijeva režija, kao i najbolja uloga u karijeri večnog epizodiste Salva Randonea ovaj sugestivni film izdvajaju iz tadašnjeg proseka italijanske kinematografije uzdižući ga u vrh kulturnih dela šezdesetih godina, zajedno sa filmovima njegovih savremenika Pazolinija, Bertolućija i Belokia.

MUSEO NAZIONALE DEL CINEMA
 FONDAZIONE MARIA ADRIANA PROLO Torino - Mole Antonelliana

Museo nazionale del cinema
 - Fondazione Maria Adriana Prolo, Torino

foto: Gosfilmofond of Russia

Oportunista ŠKURNIK (SU 1929)

R/Dir: **Nikolaj Špikovskij**
 Ps/Sc: Vadim Ohrimenko, Nikolaj Špikovskij,
 Boris Rozencvejg
 Ad/Auth: Vadim Ohrimenko: "Cybala"
 F/Ph: Aleksej Pankrat'ev
 Ul/Cast: Ivan Sadovskij, Luka Ljašenko,
 Dora Feller-Špikovskaja, Dmitrij Kapka, S. Vlasenko

Sadržaj:

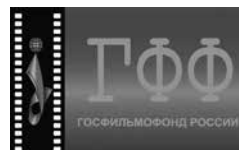
Ukrajina, u vreme Građanskog rata 1919. godine. Igrom slučaja oportunistički činovnik gradske uprave Apolon Šmigujev se pridružuje crvenoarmejcima koji napuštaju grad. Njegov zadatak je da vozi zaprežna kola sa konzervama u koja je upregnuta kamila, "vozilo puka". Tokom svojih putešestvija kreće se od mesta do mesta koja drže boljševici, belogardejci ili neutralna vlast. Revnostan i snalažljiv, brzo postaje glavni komesar, ali ga neutoljiva želja za zgrtanjem para neprestano dovodi u opasnost. Bežeći od svih, uspeva da se sprijatelji sa svima, sve dok boljševici konačno ne pobede. Na kraju, njegov večita pratilja kamila završava kao "radna snaga" kod seljaka, dok Šmigujev nastavlja svoj put kao lualica.

Oportunista, nsvakidašnja satirična farsa Nikolaja Špikovskog (do tada poznatog kao koreditelja Pudovkinovog debija **Šahovska groznica**) bila je zabranjena nakon svoje premijere da bi tek početkom devedesetih ponovo izašla na svetlost dana

zahvaljujući istoričaru filma Naumu Klejmanu. Komedija apsurda u najboljem smislu te reči, portretišući "sitno buržoaske elemente" koji nakon što su se okoristili periodom NEP-a (Nove ekonomske politike) nisu bili spremni da prihvate mere štednje sovjetske vlasti, istovremeno je ismejavala i boljševičku birokratiju i napadnu agitaciju crvenoarmejaca, kao i pompeznu kleptokratiju belogardejaca. Delo puno neobuzdanog humora sa bitnim učešćem "glumice" kamile, ostaje kao jedan od poslednjih primera slobode filmskog izraza s kraja dvadesetih, koja će vrlo brzo od strane Staljinovih aparatčika mnogim sovjetskim umetnicima optuženim za "formalizam i ideološki oportunizam" biti za duže uskraćena.

"U filmu je prikazana samo tamna i ružna strana Građanskog rata. Prikazuje pljačkanje, prljavštinu i koliko su glupe sovjetske vlasti i Crvena armija itd... Rezultat je gnusna satirična realnost tog vremena."

Izveštaj Komiteta ruske sovjetske federativne socijalističke republike, 27. 4. 1929.

Gosfilmofond of Russia, Moscow,
 Belye Stolby Moskovskaja oblast'

foto: Deutsche Kinemathek - Museum für Film und Fernsehen

Ozloglašeni

DIE VERRUFENEN (GE, 1925)

R/Dir: **Gerhard Lamprecht**
 Ps/Sc: Luise Heilborn-Korbitz, Gerhard Lamprecht
 F/Ph: Karl Hasselmann
 Ul/Cast: Aud Egede-Nissen, Bernhard Goetzke, Mady Christians, Arthur Bergen, Frigga Braut

Sadržaj:

U pokušaju da zaštiti verenicu mladi inženjer Robert Kramer čini krivokletstvo i završava u zatvoru. Po izlasku iz zatvora suočava se sa problemima: otac ga se odriče, verenica ga napušta i niko ne želi da ga zaposli. U očajanju on pokušava samoubistvo ali ga mlada prostitutka Ema sprečava u tome. Robert započinje novi život dobija posao u fabrici gde napreduje do menadžerske funkcije. Ali Ema i njen brat, bivši robijaš, u pokušaju pljačke zapadaju u nevolje i Robert pokušava da im pomogne...

U važnom podžanru nemačke kinematografije iz druge polovine dvadesetih godina, tzv. "pr oleterskom filmu" koji je predstavio život sirotinje i malih ljudi u berlinskim radničkim kvartovima za vreme iscrpljujuće ekonomske krize, bitno mesto zauzimaju dva ostvarenja Gerharda Lamprehta: **Nezakoniti** iz 1926. prikazan na prošlogodišnjem Nitratnom festivalu i **Ozloglašeni** iz 1925. koji će biti prezentovan ove godine. Formula ovih filmova zasnovanih na crtežima iz stvarnog života slikara Hajnriha Cilea bila je dvosmerna: s jedne strane ukazivali su na patnju i bedu radničke klase, ali su sa druge ovaj složeni problem relativizovali suptilno ga razrešavajući

utapanjem pojedinca u postojeći sistem, u kome ipak dobija šansu da vaskrsne sa dna. Ipak, gotovo dokumentaristički snimci pretrpanih predgrađa, sjajna realistička gluma dece i naturščika, i impresivni Bernhard Gecke u ulozi Roberta Kramera i danas ispunjavaju filmski ekran verodostojnošću, čineći ovaj film skrivenim biserom ionako bogate neme produkcije Vajmarske Republike.

"Mladi reditelj koji je u nekoliko filmova, poput **Budenbrokovi**, osvedočio svoj veliki filmski talenat, režirao je film za koji možemo da kažemo samo 'svaka čast'. Nemoguće je nabrojati obilje predivnih detalja u ovom ostvarenju, ali slike iz azila za beskućnike, podrumski vešeraj i tamna dvorišta sa skloništima za beskućnike, prikazana su ne samo sa vizijom umetnika već i sa istinskom ljudskošću.

Der Kinematograph, 1925.

Deutsche Kinemathek
 - Museum für Film und Fernsehen, Berlin

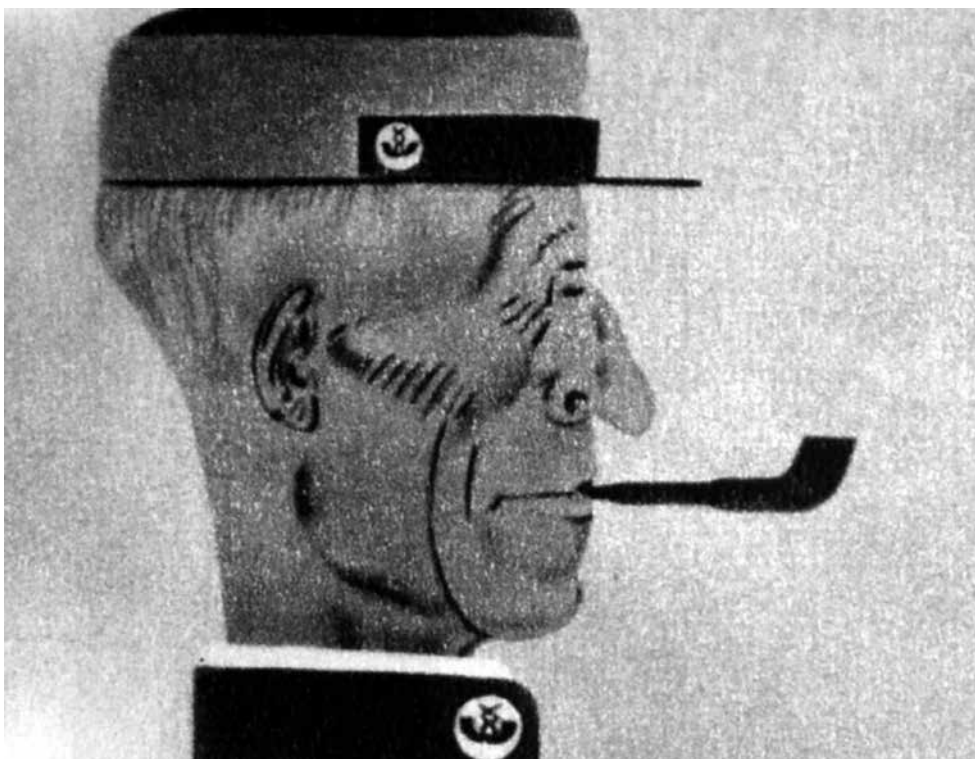

foto: Gosfilmofond of Russia

Pošta

POČTA (SU, 1929)

R/Dir: **Mihail Cehanovskij**
Ps/Sc: Samuil Maršak
F/Ph: Konstantin Kirilov

Sadržaj:

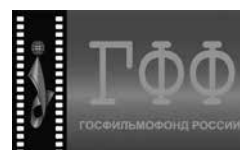
Lenjingradsko rano jutro, poštara pisma nosi žustro. Jedno od njih, iz Rostova, traži pisca Žitkova. Ali ovaj, njega nema, za London on se sprema. Brzo pismo vozom juri, do Londona samog dođe, ali Žitkov poslom svojim, za daleki Brazil pođe. Brodom sada pismo jedri, ka dalekom Amazonu, gde poruka nova sledi, on je pošto svome domu. Lenjingradsko rano jutro, poštara pisma nosi žustro. Jedno od njih, iz Rostova, traži pisca Žitkova. I prošavši puta duga, konačno je našlo druga.

Kada se 1927. godine pojavila pesma Samuila Maršaka "Pošta" koja je u izvanrednom ritmu predstavila funkcionisanje poštanskog sistema u svetu, doživela je neverovatan uspeh (za deset godina trinaest izdanja) za šta je veliku zaslugu imao i njen ilustrator Mihail Cehanovski. Dve godine kasnije on je napravio filmsku verziju knjige koristeći animaciju takozvane "dinamičke grafike". Kombinujući dvodimenzionalno spojene isečene figure sa usporenom animacijom i slikama nacrtanim rukom dobijeni su vrlo stilizovani likovi koji drže prave poštanske koverta. Već sledeće godine film je nadsinhronizovan muzikom avangardnog kompozitora Vladimira Deševova i duhovitim objašnjenjima o ulozi zvuka u filmu od strane genijalnog pisca apsurda Danila Harmsa. Nažalost, zvučna podloga se danas

vodi kao izgubljena, osim petnaestak sekundi koje su nedavno pronađene u Gosfilmofondu – Ruskoj kinoteci. Ali, potraga za ovim jedinstvenim remek-delom još uvek traje...

"Sadržaj, suština slike je čist pokret... Drugim rečima, Pošta je apsolutni film, dok je pokret suština filmske umetnosti."

Mihail Cehanovskij

Gosfilmofond of Russia, Moscow,
Belye Stolby Moskovskaja oblast'

foto: FilMOTEKA Narodowa, Warszawa

Potop

POTOP REDIVIVUS (PL, 1974/2014)

R/Dir: **Jerzy Hoffman**
 Ps/Sc: Adam Kersten, Jerzy Hoffman,
 Wojciech Żukrowski
 Ad/Auth: Henryk Sienkiewicz: "Potop"
 F/Ph: Jerzy Wojcik
 M: Kazimierz Serocki
 Mt/Ed: Zenon Piorecki
 UI/Cast: Daniel Olbrychski, Malgorzata Braunek,
 Tadeusz Lomnicki, Kazimierz Wichniarz,
 Leszek Teleszynski

Sadržaj:

Poljska za vreme Švedske invazije 1656-1660. Kadet Andžej Kmčić, verenik mlade Olenke postaje blizak sa imućnom porodicom Radzivil, koja naginje Švedskoj. Plemići i njegova verenica ga proglašaju izdajnikom. On kasno uvidi da Radzivilovi ne rade u interesu države već žele da se domognu poljskog trona. U želji da se iskupi Kmčić kidnapuje princa Bogoslava Radzivila da bi ga doveo kao izdajnika pred kralja Jana Kazimierza, ali Bogoslav se oslobodi i rani ga. Kada se oporavi, Andžej mora da se krije. Pod lažnim imenom učestvuje u odbrani jednog manastira, koji je pod opsadom Švedana, ali pada u zarobljeništvo. Posle bekstva stiže u oblast Češke gde je i poljski kralj Jan. Braneći kralja jedva izbegne smrt a nakon toga ga rehabilituju. Andžej postaje zapovednik trupe koja učestvuje u nekoliko bitaka protiv Švedana. U jednoj od njih zarobi princa Bogoslava ali biva teško ranjen i poželji da umre među svojim. Ipak, kada ugleda voljenu Olenku dobija ponovo želju da živi, jer ga ona više ne smatra izdajnikom nego herojem otadžbine.

Potop (1974), veličanstveni ep o borbi Poljaka u sedamnaestom veku protiv Švedana, drugi je i umetnički najuspešniji deo popularne trilogije po delima velikog pisca Henrika Sienkijewića (prvi deo **Pan Volodijovski**, 1968; treći deo **Ognjem i mačem**, 1999) koju je za film ekranizovao Jerzy Hoffman. Virtuozno režiran, uz učešće elite poljskog glumišta, prepun pokreta, velikih bitaka, šarolikih kostima i scenografije koja na momente oduzima dah, ovaj film, koji je u originalu trajao šest sati i dvadeset i pet minuta s pravom je bio poljski kandidat za nagradu Oskar. Prošle godine, sa idejom da se ovo remek-delo približi mlađim generacijama, reditelj Hoffman je u saradnji sa montažerom Marcinom Kotom Bastkovskim iznova izmontirao film i napravio novu, dinamičniju bioskopsku verziju. Ova digitalno restaurisana i ponovo na filmsku traku prebačena verzija u trajanju od tri sata i pet minuta pod nazivom **Potop osveženi** biće prikazana na ovogodišnjem Festivalu nitratnog filma.

"Hofmanov film je prenatrpan ikonografijom. Vojska, pejzaži i arhitektura dvoraca, raskošni i egzotični kostimi (scene vojne parade Švedske, portret Bogoslava Radzivila) - ne možete a da se ne divite njihovoj lepoti uhvaćenoj u svojoj nestalnosti i pokretu. Jedan od zaslužnijih za izgled filma je Vojčik, verovatno jedan od najistaknutijih poljskih direktora fotografije."

Rafał Marszałek: "Bawimy się w Sienkiewicza", *Literatura*, 5. IX 1974.

FilMOTEKA Narodowa, Warszawa

foto: La Cineteca del Friuli, Gemona

Previše Džonsona

TOO MUCH JOHNSON (US, 1938)

R/Dir: **Orson Welles**
 Ps/Sc: Orson Welles
 Ad/Auth: William Gillette: "Too Much Johnson"
 F/Ph: Harry Dunham
 Mt/Ed: Orson Welles
 Ul/Cast: Joseph Cotten, Virginia Nicolson, Edgar Barrier, Arlene Francis, Ruth Ford

Sadržaj:

Lažno se predstavljajući kao Alfred Džonson, vlasnik plantaže na Kubi, August Bilings, ženskaroš i prevarant, uspeva da zado-bije naklonost gospođe Datis. Kada se gospodin Datis iznenada vrati kući, August beži, a ljubomorni muž kreće u poteru sve vreme noseći gornju polovinu fotografije sa Augustovim likom koju je istrkao iz ruku svoje supruge. Pokušavajući da prepozna čelo ljubavnika svoje žene, tokom potere koja se proteže širom grada, on svima skida šešire. Posle niza opasnih vratolomija, August za dlaku izbegne hvatanje i ukrca se na brod kojim otplovi za Kubu. Po dolasku na Kubu, otkriva da vlasnik plantaže Džonson, zaista postoji.

U decembru 2012. godine svet je obišla senzacionalna vest da je u filmskoj organizaciji "Cinema Zero" u Pordenoneu pronađena radna kopija prvog filma velikana kinematografije Orsona Velsa **Previše Džonsona** iz 1938. godine. Ovaj filmski materijal je bio sastavni deo istoimene pozorišne predstave koju je dvadesetogodišnji Vels režirao u "Merkuri teatru". Film

je imao svoju premijeru na festivalu u Pordenoneu 2013. godine pred više nego prepunim gledalištem "Teatra Verdi". Ovaj nešto preko sat vremena dug materijal je zapravo otvorena posveta klasiku slepstika Maku Senetu i njegovim "kistonskim policajcima". Iako Vels nije mogao da bude bolji od Seneta na njegovom terenu, u pitanju je odličan, gotovo akcioni film u formi slepstika u kome blista redovni Velsov glumački saradnik, ovde takođe debitant, Džozef Kotn. Bezbroj vratolomija, mnoštvo potera i jurnjava, uz vrsnu upotrebu njujorških lokacija i očigledan divlji i nepredvidljiv talenat mladog Velsa koji će eksplodirati samo tri godine kasnije u **Građaninu Kejnu** daju ovom ljupkom i šarmantnom ostvarenju auru besmrtnosti.

"Iako je u pitanju samo radna, a ne i finalna verzija filma, **Previše Džonsona** je više nego prijatno ostvarenje koja se gleda bez daha... **Previše Džonsona** je odana, ali i potpuno otkaćena posveta kulturnim kratkim filmovima Kiston studija, slepstik skečevima Harolda Lojda, evropskim filmskim serijalima, sovjetskoj montaži i pre svega Velsovim omiljenim, ekspresionizmom natopljenim, rakursima i uglovima kamere."

Pamela Hutchinson: *The Guardian*, oktobar 2013

**La Cineteca
del Friuli**

La Cineteca del Friuli, Gemona

foto: Jugoslovenska kinoteka

Pročerdana trgovina U SNEDENEHO KRAMU (CS, 1933)

R/Dir: **Martin Frič**
 Ps/Sc: Vaclav Wasserman
 Ad/Auth: Ignat Herrmann: "U snedeneho kramu"
 F/Ph: Vaclav Vích
 M: Karel Hasler, Miloš Smatek
 Mt/Ed: Martin Frič
 Ul/Cast: Vlasta Burian, František Smolík,
 Antonie Nedošinska, Ela Poznerova,
 Alexander Trebovsky

Sadržaj:

Martin Žemla, nakon mnogo godina teškog rada, otvara svoju bakalnicu. Negova komšinica, udovica Šustrova, ga izmanipuliše i nagovori da oženi njenu ćerku Pavlinu. Ona ne misli da je jedan običan prodavac dovoljno dobar za nju i na dan venčanja mu kaže da ga ne voli. Proteran iz kuće on mora da spava u bakalnici. Penzionisani konjički kapetan Kulian mu često svraća i zloupotrebljava njegovo gostoprimstvo, jedući i pijući "na crtu". Žemla sve teže podnosi bezobzirnu sebičnost dve žene i još mora da toleriše njihovu proždrljivost. Kada se udovica razboli, Pavlina navodno ide da je posećuje u bolnici, ali se u stvari viđa sa jednim oficirom. Po majčinom izlasku iz bolnice, Pavlina pokušava da odvuče Žemlu u krevet, ali on je odbija. Kasnije slučajno sazna od njene majke da je Pavlina trudna. Pošto uvidi da mu je žena bila neverna odlazi u svoju radnju da bi razmislio o svom jadnom životu...

Neobično plodni Martin Frič režirao je u svoje četiri rediteljske decenije na desetine filmova najrazličitijih žanrova, ali je ipak najveći trag ostavio u komediji. Sumorna drama **Pročerdana trgovina** snimljena je tokom njegove filmski najsnažnije rediteljske dekade, u periodu od uvođenja zvuka do početka Drugog svetskog rata. Iako ne spada u njegova najbolja dela zbog previše teatralnosti, kako u scenografiji tako i u dijalozima i u glumi, **Pročerdana trgovina** je ozbiljno ostvarenje koje je na istom mestu ujedinilo velike glumce Vlastu Buriana, Františka Smolika i Antoniju Nedošinsku. Ako se tome doda i nekonvencionalna i za to vreme hrabra Fričova rediteljska postavka, dobija se jedno od važnijih dela plodne čehoslovačke kinematografije prve polovine tridesetih godina.

"Frič je pokušao da promeni uobičajeno snimanje scena kao pozorišnog mizanscena uvodeći neobične kadrove čak iz žablje perspektive kombinujući ih sa čudnim specijalnim načinom montaže. Arhitekta Kopecki je uz pomoć fotografija i Hermanovih sećanja iz romana napravio vernu kopiju Vlacalavske ulice, bašta restorana i prodavnica."

Luboš Bartošek: "Naš film, Kapitoly z dejin 1896-1945", 1985

Jugoslovenska kinoteka, Beograd

foto: Eye film institute Netherlands

Program filmova o Balkanu Aj Film instituta iz Holandije

PROGRAM OF FILMS ABOUT BALKAN FROM
EYE FILM INSTITUTE NETHERLANDS

Balkanski rat

BALKAN WAR (compiled newsreels, ca 1912-1923)

Sarajevo glavni grad Bosne

SARAJEWO DIE HAUPTSTADT VON BOSNIEN
(Austria?, ca. 1915)

Najnoviji svetski događaji u bioskopu

LAATSTE BIOSCOOP WERELDBERICHTEN (C3)
(Latest Cinema World News, ca. 1915)
- Desmet Collection

U šipražju Vardara

DANS LES AJONCS DU VARDAR
PP/PC: Pathe Freres, 1916

Zagreb

ZAGABRIA (Italy, Cines, 1911)

Nj.K.V. Kajzer u Rumuniji

S.M. DER KAISER IN RUMÄNIEN
(Germany, BUFA, 1916)

Komadi i delovi

BITS & PIECES 551 (ca 1916?)

Bosna

BOSNIA
PP/PC: Pathe Freres, ca 1912

Pate revija br. 23

PATHÉ REVUE NO. 23
PP/PC: Pathe Freres, 1927

foto: Eye film institute Netherlands

Kada se govori o Prvom svetskom ratu i o periodu neposredno pre i posle njega u arhivskim filmovima velikih kinematografija se minimalno koriste ili uopšte nema materijala vezanih za Istočni front, zemlje Balkana i bivše Otomanske imperije, što dovodi do pogrešnog i čak opasnog zaključka da oni uopšte ne postoje. Međutim, u arhivu jedne daleke i neutralne zemlje u Prvom svetskom ratu, kakva je Holandija, čuvaju se vrlo interesantni kadrovi sa Balkana i Istočnog fronta, od kojih su poneki i unikatni.

Ako se pažljivo iščitavaju vesti sa fronta i prate bioskopski programi toga vremena, lako se može utvrditi da je počev od Balkanskih ratova 1912 – 1913, svet pratio kroz film sve najvažnije događaje u regionu. U pokušaju da i na ovaj način oda poštu evropskom "slepom crevu" Balkanu i u zapadnoj istoriografiji potcenjenom Istočnom frontu, "Aj institut" iz Amsterdama je napravio raznovrsan i bogat program od devet probраниh naslova koji realno oslikavaju život i sudbinu pojedina i naroda na uvek trusnom području na kome obitavamo.

Napominjemo da su neke od kopija koje ćemo videti u ovom zanimljivom programu jedine na svetu.

Program filmova o Balkanu i Srbiji

Britanskog Filmskog Instituta

PROGRAM OF FILMS ABOUT BALKAN AND
SERBIA FROM BRITISH FILM INSTITUTE (BFI)

Istorija rata: Mesto rođenja Velikog rata (GB, 1917)

HISTORY OF THE WAR: THE BIRTH PLACE OF
THE GREAT WAR

PP/PC: Pathe Freres Cinema

Balkanski rat Sarajevo (AT/FR/GE, 1914)

BALKANKRIEG SERAJEWO

PP/PC: Messter-Film GmbH Berlin, Eclair, Sascha-Film

Prizori sa Balkana (FR, 1923)

BALKAN SCENES

Crna Gora, zemlja crnih brda (GE, 1910)

MONTENEGRO, DAS LAND DER SCHWARZEN BERGE

PP/PC: Freiburg Welt-Kinematograph

Opatija – biser Jadrana (GE, 1910)

ABBZIA - DIE PERLE DER ADRIA

PP/PC: Bavaria Film-Straubing

Prizori iz Dalmacije i Bosne (1912) (GB, 1912)

VIEWS IN DALMATIA AND BOSNIA (1912)

PP/PC: Charles Urban Trading Company

Srpske storije Topikal Badžeta

Topical Budget Serbian Stories

Srbi kreću u akciju (GB, 1916)

SERBIANS GOING INTO ACTION (Nr. 267-1)

Srpska artiljerija (GB, 1917)

SERBIAN ARTILLERY (Nr. 286-2)

Osmi srpski puk (GB, 1915)

8TH SERBIAN REGIMENT (Nr. 201-1)

Srpska pojačanja (GB, 1915)

SERBIAN RE-INFORCEMENTS (Nr. 216-1)

Brdski topovi (GB, 1915)

MOUNTAIN GUNS (Nr. 200-1)

Zarobljeni topovi (GB, 1916)

CAPTURED GUNS (Nr. 271-1)

Ranjena Srbija (GB, 1916)

STRICKEN SERBIA (Nr. 255-2)

Srpska heroina (GB, 1916)

SERBIAN GIRL HEROINE (Nr. 258-1)

Srpska slava (GB, 1916)

SERBIAN SLAVA (Nr. 262-1)

Srpski mladići obrađuju zemlju (GB, 1916)

SERBIAN BOYS WORKING ON THE LAND (Nr. 259-2)

Krunisani princ Srbije (GB, 1916)

CROWN PRINCE OF SERBIA (Nr. 240-2)

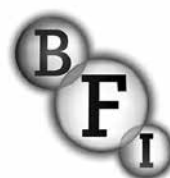
foto: Jugoslovenska kinoteka

U arhivu Britanskog filmskog instituta, jedne od najznačajnijih filmskih kolekcija, čuva se mnogo materijala o Balkanu i krajevima bivše Jugoslavije. Mnogi dragoceni kadrovi snimljeni pre i posle Prvog svetskog rata na ovim prostorima do sada nisu izlazili izvan arhiva i tek čekaju svoju pravu identifikaciju i procenu vrednosti, sa filmskog ali i istorijskog stanovišta. Ove godine došli smo do jedinstvene prilike da zahvaljujući saradnji sa BFI da na Festivalu nitratnog filma prikazemo neke od materijala za koje ne samo da smo sigurni da u poslednjih sto godina nisu javno prikazivani, već i znamo da su u pitanju jedine sačuvane kopije tih vrednih arhivskih filmova na svetu. Drugi deo programa iz BFI čini kompilacija materijala iz Prvog svetskog rata, odnosno delova žurnala Topikal Badžet koji su nazvani **Srpske storije**. Topikal Badžet je inače bio nemi filmski žurnal čije prve storije su se pojavile u septembru 1911. godine. Tokom Prvog svetskog rata britanska vlada je preuzela je žurnal koristeći ga u okviru ratne propagande, da bi ga od maja 1919. godine preuzeo novinski magnat Edvard Hulton. Žurnal nikada nije prešao na zvuk i prestao je da se proizvodi u martu 1931. godine.

Program žurnalskih storija Topikal Badžeta pod nazivom **Srpske storije** sadrži jedanaest naslova za koje se pretpostavlja da ih je većinom snimio američki snimatelj Ariel Vardžes, koji je tokom 1915. godine u nekoliko navrata boravio u Srbiji, a tokom 1916. i 1917. na Solunskom frontu. Neke od ovih storija, ili njihove delove poseduje Jugoslovenska kinoteka, jedan deo je viđen ranijim prilikama, ali postoje i storije koje će po prvi put biti prikazane na Nitratnom festivalu, čime će se upotpuniti slika o životu i borbi srpske vojske i naroda tokom Velikog rata.
foto: Jugoslovenska kinoteka

foto: Jugoslovenska kinoteka

BFI National Archive, London

foto: Jugoslovenska kinoteka

Rat je pakao

MAUDITE SOIT LA GUERRE (BE, 1914)

R/Dir: **Alfred Machin**
 Ps/Sc: Alfred Machin
 F/Ph: Jacques Bizeuil, Paul Flon
 Ul/Cast: Baert, Suzanne Berni, Albert Hendrickx,
 Fernand Crommelynck, Nadia d'Angely

Sadržaj:

Preko noći, nakon što između njihovih zemalja izbije rat, dva prijatelja različitih nacionalnosti postaju neprijatelji, primorani da se ubijaju. Adolf, Lidijin momak i pilot, sukobljava se sa Sigismundom, njenim bratom i u krvavom obračunu blizu velikog mlina gine. Pojavljuje se novi udvarač, vojnik koji je bio svedok pogubnog obračuna, i prepričava Lidiji detalje događaja kome je prisustvovao. Potresena, Lidija shvata da nikada više ne može voleti nekoga ko je uzео učешće u "prokletom ratu". Kako bi pobjegla od samoubilačkog ludila koje je okružuje, Lidija беži u manastir gde se zamonаši.

Delo jednog od prvih evropskih filmskih autora u pravom smislu te reči, Alfreda Mašina, posle više decenija zaborava danas je predmet mnogobrojnih istraživanja istoričara filma, a u poslednjoj dekadi se sistematski radi na pronalaženju, evidentiranju i restauraciji njegovog bogatog opusa iz koga se nažalost mnogi naslovi još uvek vode kao nestali. Majstor komičnih serijala i filmova sa životinjama, svoja najbolja dela je stvorio kao predstavnik Patea u filijalama u Holandiji i Belgiji. **Rat je pakao** je

nesumnjivo njegov najpoznatiji film, čija pacifistička i proročka poruka (film je imao premijeru mesec dana pre Sarajevskog atentata 1914. godine) i danas deluje na naša osećanja. Priča o prijateljstvu dvojice mladića koje je prekinuto izbijanjem rata ukazala je na kataklizmu i užase koje mogu zadesiti Evropu i svet. Izvrstan scenario i uzbudljiva režija, uz prvoklasne tehničke detalje (prelepo obojeni kadrovi u Pate koloru, dotle neviđene scene borbi u vazduhu) i sjajno restaurisanu kopiju Holandskog "Aj instituta", daju ovom neprolaznom ostvarenju status pravog dragulja evropske kinematografije.

"**Rat je pakao** je nesumnjivi vrhunac karijere Alfreda Mašina i filmsko remek-delo u svakom pogledu. Ovo ostvarenje ima jaku priču, brižljivo osmišljen i, s vremena na vreme, vrlo intimistički kinematografski stil, pažljivo birane boje i direktno izloženu poruku..."

Marianne Thys: *Belgian Cinema, 1999*

CINEMATEK

Cinematheque Royal de Belgique, Brussels

foto: Fondazione Centro Sperimentale di cinematografia-Cineteca Nazionale, Roma

Rat XX veka / Životinjski rat VOJNA XX VEKA / LES ANIMAUX EN GUERRE (RU, 1913)

PP/PC: Pathe Freres (ruska filijala)
R/Dir: Anatolij Durov, Aleksandr Arkatov

Sadržaj:

Životinje su živele u miru sve dok gordost i ambicije nisu došle u Animalopolis, grad u kojem su zajedno živele. Sledeći primer ljudi, odlučile su se da započnu rat. Vrlo brzo krda životinja se mobilišu uprkos nastojanjima svinja "Žarista" koje su propovedale mir. Nedugo zatim odjekuju prve detonacije i okupljene guske počinju da ispraćaju životinje u boj. Prema planovima iz generalštaba, a nakon mobilizacije svinja, priprema se munjevit akcija. Desno krilo trupa pod vođstvom generala Azora zauzima uporište. Borba se odvija i na kopnu i na vodi gde prednjače morske ptice pod komandom čuvenog generala avijacije Kuakuaua. Na kopnu, kroz kišu metaka i granata, pripadnici Crvenog krsta rade svoj posao i pomažu povređenima, dok se za mrtve brinu hijene i šakali koji proždiru leševe. Rat je završen kada ostaci armije gusaka trijumfalno uđu u Animalopolis.

Neverovatan, gotovo proročki film **Rat XX veka / Životinjski rat** (1913) nastao u ruskoj filijali francuske producerske kuće Pate Frer, premijerno je prikazan samo par meseci pre izbijanja Prvog svetskog rata, čije je užase nagovestio. Satirična metafora puna humora o ludilu rata prebačena je u svet životinja (što

pravih, što lutaka) koje se ponašaju poput ljudi, decenijama pre slavljene Orvelove **Životinjske farme**. Životinjski konflikt koji je uključivao i rat na moru i u vazduhu, ubrzo je iz umetničkog sveta snova i maštanja prerastao u pravu klanicu na javi, čije žalosne rezultate i posledice Evropa trpi i okajava i u naše vreme.

"Film je režirao nesvakidašnji duo: dreser svetske slave Anatolij Durov i prvi ruski reditelj na teme iz jevrejskog života Aleksandar Arkatov. Upravo jevrejska komponenta, ovde odmah istaknuta, objašnjava vrstu humora koja je ključna za film i istovremeno otvara horizonte za istraživače najrazličitijih interesovanja."

Centro Sperimentale di Cinematografia – Cineteca Nazionale

CENTRO SPERIMENTALE DI CINEMATOGRAFIA
CINETECA NAZIONALE

Fondazione Centro Sperimentale di cinematografia
- Cineteca Nazionale, Roma

foto: Cinematheque Royal de Belgique

Revolucionar

REVOLJUCIONER (RU, 1917)

R/Dir: **Evgenij Bauer**
Ps/Sc: Ivan Perestiani
F/Ph: Boris Zavelev
Ul/Cast: Ivan Perestiani, Vladimir Striževskij,
Zoja Barancevič, Mihail Stal'skij, Vasilij Il'in

Sadržaj:

Rusija posle Februarske revolucije 1917. godine. Stari pripadnik tajne organizacije "Narodna volja", sa nadimkom deduška, nekoliko godina provodi u zatvoru. On je nepomirljivi borac ne samo protiv carskog režima, već i protiv boljševika koji su za obustavu rata. Oslobođen ukazom predsednika Privremene vlade Kerenskog, deduška se vraća kući gde ubedi svog sina, studenta i boljševika, u štetnost komunističke ideologije. Zajedno sa ocem sin odlazi na front kao ruski dobrovoljac.

Evgenij Bauer, vodeći reditelj ruske dorevolucionarne kinematografije, je do svoje prerane smrti 1917. godine za šest godina rada na filmu snimio čak osamdeset dva igrana filma. Jedan od njegovih poslednjih filmova **Revolucionar** ima sva obeležja kratke epohe vlade Kerenskog koji je neuspešno pokušao da smiri socijalne nemire i istovremeno nastavi rat na strani Saveznika. Ovaj interesantni propagandni film koji potpuno oslikava delikatni trenutak u kome je nastao, ipak je većim idejnim delom tvorevina scenariste i glavnog glumca Ivana Perestianija. Zanimljivo je da je po uspostavljanju vlasti boljševika već sredovečni Perestiani, oportunistički prihvatio

rad na njihovoj propagandi, zakopavši ranija uverenja, dok je njegov "filmski sin" Vladimir Striževski sreću potražio u emigraciji, potucajući se od Francuske do Nemačke i natrag.

"Rat mora da se nastavi i posle pada Cara... Krhka socialdemokratska utopija se veliča stilskim sredstvima već nabijenim tim 'realizmom' koji vezujemo za postrevolucionarnu kinematografiju."

Lorenzo Codelli: "Testimoni silenziosi
- Film Russi 1908-1919", 1989

CINEMATEK

Cinematheque Royal de Belgique, Brussels

foto: Jugoslovenska kinoteka

SA VEROM U BOGA (JUG, 1932)

R/Dir: **Mihajlo Al. Popović**
 Ps/Sc; F/Ph;
 Mt/Ed: Mihajlo Al. Popović
 Ul/Cast: Ljubiša Jungović Kosmajac, Desa Janojlić,
 Jelisaveta Dimitrijević, Mita Nikolić,
 Gojko Božović, Biserka Milovanović

Sadržaj:

Srbija uoči 1914. godine i izbijanja Prvog svetskog rata. U seoskom domaćinstvu žive Ivan sa suprugom Smiljom i dvogodišnjim sinom, majkom i ocem koji je glava porodice. Najbolji prijatelji Ivana i Smilje su još nevenčani Sirotan i Bosiljka. Idiličnu atmosferu seoskih radova i drugovanja narušava objava rata, jer Srbija ne popušta uceni Austrougara nakon Sarajevskog atentata. Regrutacija u rat odvodi Ivana i Sirotana koji prvi gine pred vazdušnim naletom neprijatelja, a Ivan u ratu ostaje bez desne ruke. Braneći čast svoje snaje, Ivanov otac ubija neprijateljskog vojnika što njega i Smilju odvodi u pritvor. U pokušaju bekstva, Smilju ubija čuvar zatvora. Primoran da se skriva, Ivanov otac moli Bosiljku da preuzme brigu o dečaku jer je u međuvremenu umrla i njegova žena. Kraj vojevanja dovodi ranjenog Ivana kući. Ne prepoznajući svog sina u dečaku kog sreće na drumu, Ivan stiže do praga kuće gde zatiče oca i Bosiljku, vidno potresenu što se iz rata nije vratio sa njenim verenikom Sirotanom. Za sve njih počinje novi zajednički život.

Film **Sa verom u Boga** smatra se najuspešnijim predratnim igranim filmom snimljenim na području Kraljevine Jugoslavije. Na osnovu sačuvanih materijala, uz pomoć autora Mihajla Al.

Popovića film je rekonstruisan 1988. godine, a na ovogodišnjem Nitratnom festivalu biće prikazana tek završena digitalno restaurisana verzija filma u Odeljenju digitalne restauracije Arhiva Jugoslovenske kinoteke. Lirski i surov istovremeno, krcat patrijarhalnim vrednostima i filmskim modernizmom, **Sa verom u Boga** je do danas najiskrenija apologija stradanja i spasenja srpskog naroda u Prvom svetskom ratu. Završna scena filma u kojoj otac, povratnik iz rata, kao invalid bez jedne ruke, u razorenom i tek oslobođenom selu stoji objašnjava sinu svoju obogaljenost rečima "Kad porasteš, kašće ti se samo" je jedinstveni primer tragizma bez mržnje i volje za večno novi početak, koji ovaj narod prate kroz vekove.

"Jer film **Sa verom u Boga**, koji je uz autorovu pomoć rekonstruisan u Jugoslovenskoj kinoteci kadar po kadar, poseduje, uprkos arhaičnoj patrijarhalnoj pastoralnosti priče, sve attribute modernog filma: u njemu srećemo već poznatu sigurnost u komponovanju kadra, precizan ali neusiljeno ostvarivan mizanscen, meko oblikovan prostor što zrači jedinstvenom atmosferom srbijanskog pejzaža, snažnu izražajnost ratnih scena čija je metaforična eliptičnost može meriti sa sličnim Barnetovim rešenjem – dakle sve ono na čemu je utemeljen u savremeni srpski film, i što **Sa verom u Boga**, začetnikom nove modernosti, predstavlja osnovna samosvojna obeležja nacionalne kinematografije. Blagodareći ovom filmu, ta se obeležja s pravom mogu nazvati njenim stilom."

Živojin Pavlović: *Dnevnik*

Jugoslovenska kinoteka, Beograd

foto: Cinematheque Royal de Belgique

Slava – nama, smrt – neprijateljima
SLAVA – NAM, SMERT' – VRAGAM (RU, 1914)

R/Dir: **Evgenij Bauer**
F/Ph: Boris Zavelev
Ul/Cast: Dora Čitorina, Ivan Možuhin

Sadržaj:

Izbijanje Prvog svetskog rata donosi nagli prekid bezbrižnog života. Pošto joj je verenik mobilisan kao oficir, devojka iz ruske aristokratske porodice odlazi na front da bi radila u bolnici kao medicinska sestra. Ubrzo, voljenog momka dopremaju u ambulantu, ali više mu nema spasa - on umire u njenom naručju. Iskidana tugom, mlada žena odlučuje da se osveti...

Slava – nama, smrt – neprijateljima, efektan kratkometražni propagandni film, jedan je od prvih zajedničkih projekata umetničkih predvodnika carske kinematografije, reditelja Evgenija Bauera i glumca Ivana Možuhina. Nastao na samom početku rata film je istovremeno nosio kako snažan patriotski naboj, tako i diskretnu antiratnu crtu u smislu njegovog što skorijeg završetka. Iako ovde nema tipičnog i najboljeg Bauera, sa dekadentnim mondenskim melodramama, na momente isplivava mračna psihologija, najprepoznatljiviji deo njegovog autorskog pogleda na svet.

"Film je očito produciran u žurbi kako bi bio u toku sa aktuelnim ratnim dešavanjima, budući da u finalnom trijumfu nosi

snažnu patriotsku propagandnu poruku. Ipak, on sadrži brojne nadahnute scene, kao na primer opominjuće vizije predstojećeg horora u snovima medicinske sestre Crvenog krsta, a koje se mogu shvatiti kao čežnja za pacifizmom sa Bauerove strane."

Lorenzo Codelli: *"Testimoni silenziosi"*
- Film russi 1908-1919", 1989

CINEMATEK

Cinematheque Royal de Belgique, Brussels

foto: Fondazione Centro Sperimentale di cinematografia-Cineteca Nazionale, Roma

Telo i duša

LA CARNE E L'ANIMA (IT, 1943)

R/Dir: **Vladimir Striževskij**
 Ps/Sc: Corrado Alvaro, Alberto Cassela, Akos Tolnay,
 Vladimir Striževskij
 F/Ph: Massimo Terzano
 M: Felice Montagnini
 Mt/Ed: Renzo Lucidi
 UI/Cast: Isa Miranda, Massimo Girotti, Mario Ferrari,
 Aldo Silvani, Cele Abba

Sadržaj:

U mađarskom "Kabareu Odalisk" najveća zvezda i glavna vedeta Katrin zvana Stela dobija otkaz nakon svađe sa vlasnikom lokala. Ostavši bez posla, ona preko drugarice ulazi u trag ocu, koji ju je napustio kao devojčicu, a sada je šef stanice u jednom malom gradu, pa odlazi kod njega. Tu upoznaje mladog mehaničara Andreu i oni se zaljubljuju. No, njihovoj vezi pretila velika opasnost, kada devojku pronađe vlasnik kabarea, zatraži od nje veliku sumu novca i svima je predstavi kao ženu niskog morala. Očajna Katrin želi da se ubije, ali je Andrea, nakon obračuna sa ucenjivačem, pronađe i ubedi da je njemu važna sadašnjost, a da je prošlost daleko.

Vrlo neobičan i uzbudljiv bio je životni put talentovanog Vladimira Striževskog, koji je od popularnog glumca u filmovima pionira carske kinematografije Čardinjina i Bauera i rediteljskih početaka u Rusiji nastavio sa emigrantskim lutanjima kao glumac u nemačkim i francuskim studijama dvadesetih godina, da

bi se potom u istim državama opredelio za karijeru reditelja. Svih njegovih prethodnih deset ostvarenja su bila vezana za ruske teme, a tek **Telo i duša**, prvi italijanski i poslednji film Striževskog po hronologiji imao je za temu priču koja je iskakala iz već poznate ruske tradicije. Neobičan film koji je osim melodramskih uneo na platno i elemente društvene stvarnosti omogućio je Izi Mirandi da ostvari jednu od svojih vrhunskih kreacija u društvu mlade zvezde u usponu Masima Đirotića. Decenijama smatran za izgubljen, film je nedavno pronađen i restaurisan u "Eurolab Italia" laboratoriji u Rimu, dajući nam mogućnost da ponovo procenimo filmski rukopis skrajnutog i potcenjenog Vladimira Striževskog.

"Sve je koncentrisano, suštinsko, snažno: od prve do poslednje sekvence naša budna i podozriva pažnja nije uspeła da uhvati nijedan suvišni kadar, nijednu izlisanu repliku. Kome treba zahvaliti? Pre svega Izi Mirandi, toj našoj predivnoj glumici, koja je u jedan od svojih omiljenih karaktera unela snažnu interpretaciju, u svemu i sa svim na liniji njenih najvrednijih ostvarenja ..."

G. Cattivelli: "Liberta", 24.11.1945

CENTRO SPERIMENTALE DI CINEMATOGRAFIA
 CINETECA NAZIONALE

Fondazione Centro Sperimentale di cinematografia
 -Cineteca Nazionale, Roma

Tonbilder program iz Nojmajer kolekcije
TONBILDER PROGRAMME FROM
THE NEUMAYER COLLECTION (GE, 1907-1909)

Loengrin: Za vašu pobjedu

LOHENGRIIN. Wenn ich im Kampf für dich siege (GE, 1908)
 PP/PC: Deutsche Bioscop GmbH

Rigoletto: Žena je varljiva

RIGOLETTO. O wie so trügerisch (GE, 1909)
 PP/PC: Deutsche Bioscop GmbH

Vesele žene: Bufo-duet

DIE LUSTIGEN WEIBER. Buffo-Duett (GE, 1908)
 PP/PC: Deutsche Bioscop GmbH

Marta: Neka ti nebo oprosti

MARTHA. Mag der Himmel dir vergeben (GE, 1908)
 PP/PC: Deutsche Bioscop GmbH

Lucia od Lamermura: Sekstet

LUCIA VON LAMMERMOOR. Sextett (GE, 1908)
 PP/PC: Deutsche Bioscop GmbH

Trubadur: Trio

DER TROUBADOUR. Terzett. Nr. 71 (GE, 1909)
 PP/PC: Deutsche Bioscop GmbH

Faust: Hor vojnika

FAUST. Soldatenchor. Nr. 79 (GE, 1909)
 PP/PC: Deutsche Bioscop GmbH

Marš mornarice

FLOTTENMARSCH (GE, 1908)
 PP/PC: DMB Deutsche Mutoskop und - Biograph GmbH

Kći puka: Nepoznati svet

DIE REGIMENTSTOCHTER.
 Weiß nicht die Welt (GE, 1909)
 PP/PC: DMB Deutsche Mutoskop und - Biograph GmbH

Vesela udovica: Sirotice

DIE LUSTIGE WITWE. Die Grisetten (GE, 190?)

Pod kišobranom Nr. 78

UNTERM PARAPLUI (Nr. 78) (GE, 1908)
 PP/PC: Duskes Kinematographen und Film Fabriken

Pijani saputnik: Duet Ovo moraš videti! Nr.26

DER BUMMEL-COMPAGNON.
 Duett aus DAS MUSS MAN SEH'N! Nr. 26 (GE, 1908)
 PP/PC: Deutsche Bioscop GmbH

Posle devet uveče: Duet Njegovo visočanstvo Radišen

ABENDS NACH NEUNE.
 Duett aus DURCHLAUCHT RADIESCHEN. Nr. 11 (GE, 1907)
 PP/PC: Deutsche Bioscop GmbH

Roland i Viktorija: Duet Novo! Najnovije! Nr. 10

ROLAND UND VIKTORIA. Duett aus NEUSTES!
 ALLERNEUSTES! Nr. 10 (GE, 1907)
 PP/PC: Deutsche Bioscop GmbH

foto: DIF

foto: DIF

foto: DIF

Pre dve godine na Festivalu zapaljivog filma u Jugoslovenskoj kinoteci prikazan je program i održano predavanje Dirka Ferstnera iz Nemačke kinoteke u Berlinu o načinu rekonstrukcije takozvanih "tonbilda", kratkih filmova uglavnom muzičke sadržine, snimljenih na nitratnoj traci u periodu 1903-1914, koji su sinhronizovani zvukom sa fonografskih i gramofonskih ploča. Ove godine sledi svojevrsni nastavak priče filmovima iz Nojmajer kolekcije koji su restaurisani u Nemačkom filmskom institutu u Frankfurtu.

Istorijat nastanka "tonbilda" seže u početak XX veka i vezan je za berlinski "Metropol teatar" žarište popularnog muzičkog pozorišta u Nemačkoj, specijalizovan za muzičke revije. Muziku za sve plesne tačke i pesme je komponovao Viktor Holander, muzički direktor Metropol, dok je duhovita i često drska libreta i tekstove pisao Julius Frojnd. Revije su u Carskoj Nemačkoj bile prava zabava kombinovana sa satiričnim osvrtom na vreme, društvo i komentarima na aktuelne političke događaje. Uspeh ovih revija je bio takav da je nadolazeća muzička industrija gramofonskih ploča uočila njihov komercijalni potencijal plasirajući ih na tržište otvoreno za sve nove sadržaje. Kako je u isto vreme nemačka filmska industrija u povelju uvidela nepresušne mogućnosti kakve im pruža saradnja sa proizvođačima i izdavačima ploča, vrlo brzo se krenulo u konkretne projekte time što su poznate melodije iz opera, opereta i vodvilja, kao i skečevi sa pozorišnih dasaka premešteni u kulise filmskih studija, gde su ih poznati izvođači ponovo odigrali pred kamerama, a njihova izvođenja istovremeno bila sinhronizovana zvukom sa ploča. Tada su stvoreni i specijalizovani bioskopi za "tonbild" projekciju, takozvana "tonbild kina" opremljena specijalnom opremom kojom su projektor i gramofon ili bili mehanički povezani, ili ih je sinhronizovao sam operater uz pomoć indikatora za kontrolu ravnomerne brzine rada gramofona i projektoru.

Iz impresivne kolekcije od trideset i četiri "tonbilda" koje je DIF pre četrdeset pet godina otkupio od porodice Nojmajer iz gradića Ikinga pored Minhena, restaurisane u rezoluciji 2k ova puta ćemo pogledati četrnaest odabranih numera, mahom iz slavni opera i opereta koje su pisali muzički klasici Rihard Vagner, Đuzepe Verdi, Gaetano Doniceti, Šarl Guno, Franc Lehar i drugi. Na osnovu pregleda numera lako je zaključiti da je u predratnoj imperijalnoj Nemačkoj i u muzici preovladavao duh patriotizma i militarizma, počevši od **Hora vojnika** iz Fausta, **Nepoznatog sveta** iz Kći puka, dok se jaka i stara tradicija vojnih marševa najbolje vidi u **Maršu mornarice** u izvođenju vojnog orkestra Drugog pešadijskog puka pod palicom Maksa Grafa.

deutsches
filminstitut

Deutsches Filminstitut – DIF, Frankfurt

foto: Nikolaj Izvolov

U potrazi za izgubljenom "Poštom" V POISKAH UTRAČENNOJ "POČTY" (RU, 2014)

R/Dir: **Dmitrij Zolotov**
Ps/Sc: **Nikolaj Izvolov, Sergej Kapterev**
F/Ph: **Valerij Rjabin**

Sadržaj:

Detektivska priča o filmskoj avanturi ruskih filmologa Nikolaja Izvolova i Sergeja Kaptereva u potrazi za zvučnom kopijom legendarnog animiranog filma **Pošta** Mihaila Cehanovskog (SU, 1929) po velikim svetskim arhivima Rusije, Amerike, Češke i Srbije sa ciljem da se objasni kako se teško pronalaze i vraćaju na svetlost dana "izgubljena" remek-dela iz istorije kinematografije.

"Ideju filma **U potrazi za izgubljenom 'Poštom'** je prvi predložio istoričar filma Nikolaj Izvolov kao detektivsku pripovest na temu filmološke nauke. Zamisao je bila da se u popularnoj formi, na primeru traženja potencijalno važnog filmskog ostvarenja – zvučne verzije animiranog filma Mihaila Cehanovskog **Pošta** – ispriča čemu ta nauka stremlji i čime se bavi.

Međutim, u hodu našeg rada – scenarijskog, rediteljskog, snimateljskog, producerskog, koji se neminovno menjao u vezi sa najrazličitijim okolnostima, ne uvek u direktnoj vezi sa samom potragom, ali često ništa manje zanimljivim, struktura filma je, nasuprot detektivskom žanru, postala slobodna. Ovdje bih hteo da citiram Viktora Šklovskog (očito da nije slučajno jedan od brojnih junaka našeg filma), koji je, baveći se slobodnom formom romanopisca Lorensa Sterna, pisao da se u njoj

'jedan sižejni motiv razvija čas ekspozicijom dejstvujućih lica, čas ulaskom novog materijala u formi izlaganja, čas otvaranjem nove teme...

Naš film je priča o tome kako je teško i interesantno tražiti filmska ostvarenja koja se smatraju izgubljenim; a takođe o ljudima, zahvaljujući kojima se ta dela pronalaze, sačuvaju i vraćaju u naučnu i svakodnevnu upotrebu.

Naravno, centar našeg pripovedanja je neizbežno ostao njegov glavni objekat – zvučna **Pošta** Cehanovskog, nastala pre 75 godina i iščezla na nekom obrtu kinematografskog toka istorije. Ovaj film je postao simbolom filmološke potrage, metaforom njenih peripetija, poraza i pobjeda. Kako nam se čini, simbolički značaj **Pošte** treba da bude posebno važan svim arhivistima, istraživačima i poznavacima istorije domaće kinematografije."

Nikolaj Izvolov, Sergej Kapterev:

Katalog festivala Gosfilmofonda, 2014.

Nikolaj Izvolov

foto: Fondazine Cineteca Italiana, Milano

UMETNOST KOMUNIKACIJE - Animirani filmovi

Luidija Liberija Pensutija 1931-1940

L'ARTE DELLA COMUNICAZIONE -Il cinema di animazione di Luigi Liberio Pensuti 1931-1940

Zvona na uzbunu!

CAMPANE A STORMO! (IT, 1931)

PP/PC: Federazione Italiana Nazionale Fascista per la lotta contro la tubercolosi

Taverna Tibiči (Kafana Tibiči)

LA TAVERNA DEL TIBICCI (IT, 1935)

PP/PC: Federazione Italiana Nazionale Fascista per la lotta contro la tubercolosi

Krstaš 900

CROCIATO 900 (IT, 1938)

PP/PC: Federazione Italiana Nazionale Fascista per la lotta contro la tubercolosi

Narodni neprijatelj br. 1

IL PERICOLO PUBBLICO N.1 (IT, 1938)

PP/PC: Federazione Italiana Nazionale Fascista per la lotta contro la tubercolosi

Sirene pobede

SQUILLI DI VITTORIA (IT, 1938)

PP/PC: National Institute Luce

Vodeni udar

COLPI D'ARIETE (IT, 1940)

PP/PC: Federazione Italiana Nazionale Fascista per la lotta contro la tubercolosi

Etape pobede

TAPPE DI VITTORIA (IT, 1940)

PP/PC: National Institute Luce

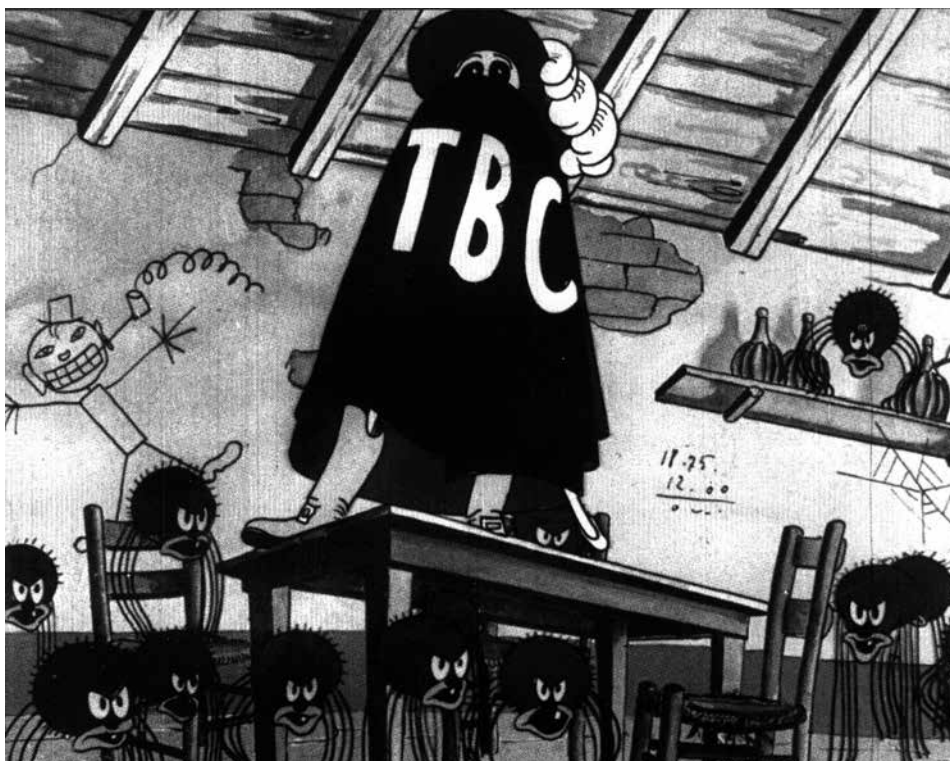

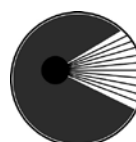
foto: Fondazine Cineteca Italiana, Milano

Luidi Liberio Pensuti (Tim, 1903 – Molteno, 1945) je jedan od utemeljivača italijanske animacije. Nakon što se oformio u ambijentu italijanskog marionetskog teatra, preselio se u Francusku pred kraj 1920-ih godina, gde je upoznao reditelja Kamila Mostročinkvea i Karla Kosija, takođe pionira animacije. Nakon iskustva koje je tu stekao vraća se u Italiju i nastanjuje u Rimu.

Od 1930. do 1940. godine radi za jednu važnu i dugotrajnu nacionalnu kampanju protiv epidemije tuberkuloze, realizujući neke od filmova koji su ovde po prvi put sakupljeni. Reč je o seriji "progresivnih reklama", ispred svog vremena, namenjenih najugroženijima: deci i siromašnim društvenim klasama. Pensuti eksperimentiše sa filmom i animacijom kako bi zadobio pažnju i komunicirao sa širokom publikom. Često u filmovima kombinuje animaciju i stvarne snimke, stvarajući originalni model komunikacije, kakav u to vreme nije postojao i pružajući iznenađujuću inovativnost i kreativnost.

"Ova filmska ostvarenja se dele na dva specifična perioda. Prvi se zasniva na američkom animatorskom nasleđu koje karakteriše brzina, spontanost i kombinacija slika i upečatljive muzike kompozitora Rafaela Đervazija. S vremenom, pred kraj 30-ih godina, primetno je da se filmovi prave sa više didaskalija i preciznosti, jednostavno orjentisani na informaciju, očito pod uticajem opšte režimske klime i jasne želje da se prenesu direktna, propagandna poruka."

Marcello Seregni *"La matita e la cinepresa"*
– Cineteca Milano

FONDAZIONE
CINETECA
ITALIANA

Fondazine Cineteca Italiana, Milano

foto: Fondazione Cineteca di Bologna

Zakon granice

HUDUTLARIN KANUNU (TR, 1966)

R/Dir: **Omer Lutfi Akad**
 Ps/Sc: Lutfi Akad, Yilmaz Guney
 F/Ph: Ali Ugur
 Mt/Ed: Ali Un
 M: Nida Tufekci
 Ul/Cast: Yilmaz Guney, Pervin Par, Hikmet Olgun,
 Erol Tas, Tuncel Kurtiz

Sadržaj:

Život na granici je veoma težak, a peskovito i kamenito tlo nimalo ne olakšavaju život seljaka. Izgleda da je nelegalna trgovina i krijumčarenje jedini način da se zaradi za život. U Deliviranu, selu u blizini Urfa, na samoj granici sa Sirijom, Hidirov gazda koji je umešan u krijumčarenje, biva upucan. Hidir pokušava da ostane izvan nelegalnih aktivnosti, ali ga okolnosti nateraju na to sve do trenutka kada pristaje da pretera stado ovaca preko granice. Uprkos bedi i zamkama koje ga čekaju Hidir pokušava da ostvari svoj san...

Početkom šezdesetih godina nakon liberalnog ustava, turska filmska proizvodnja postaje mnogo slobodnija a strani uticaji donose i nove teme i ideje. Susret između veterana reditelja Omera Lutfi Akada i mladog perspektivnog glumca kurdskog porekla Jilmaza Gineja označio je revoluciju u kinematografiji. **Zakon granice**, autohtoni primer domaćeg vesterna, bio je začetnik "novog turskog filma" baveći se realistički socijalnim

i ekonomskim problemima siromašnih u jugoistočnoj Turskoj. Snažna i opora drama neverovatne verodostojnosti inicirala je čitav niz socijalno kritičkih dela, kao i rediteljsku karijeru Jilmaza Gineja (od 1967. godine), koji je od turske glumačke verzije "Bate Živojinovića," kroz svoja rediteljska remek-dela postao vodeći intelektualac levičarskog opredeljenja i glas naroda na kulturno-političkoj sceni.

"Vizuelno snažan, **Zakon granice** prikazuje socijalne probleme na običan i realističan način i kao takav je jedan od kamena temeljaca nacionalne kinematografije. S obzirom na način pripovedanja i fotografiju, moglo bi se reći da ima gotovo vestern ikonografiju, a njegova gotovo proročka priča daleko je ispred svog vremena."

Fatih Akin: *Notes on the Restoration 2011.*

Fondazione Cineteca di Bologna

foto: Jugoslovenska kinoteka

Žena od juče i sutra DIE FRAU VON GESTERN UND MORGEN (AT, 1928)

R/Dir: **Heinz Paul**
 Ps/Sc: Heinz Paul
 Ad/Auth: Alfred Schirokauer:
 "Die Frau von gestern und morgen"
 F/Ph: Hans Theyer
 Ul/Cast: Arlette Marchal, Vivian Gibson, Livio C. Pavanelli,
 Anna Kallina, Igo Sym

Sadržaj:

Doktor Ron, advokat za brakorazvodne parnice, upoznat sa najmračnijim tajnama braka postaje njegov ogorčeni protivnik. Posle smrti uglednog bankara, njegova ljubavnica, Ruskinja Marija Fjodorovna Isajeva, želi da uz pomoć doktora Rona iznudi novac od bankareve supruge. On odbija taj zahtev sa gađenjem, ali zanosna koketa zavodi njegovog prijatelja Ervina Ovena, koji odlučuje da je oženi. Diskreciono pravo sprečava Rona da prijatelju saopšti pravu istinu. Njegov poslovni saradnik, doktor Helebrand, upoznaje ga sa Hildom, čerkom pukovnika Lobaha, i njih dvoje se zaljubljuju na prvi pogled. Svesna stavova o braku doktora Rona ona odlučuje da mu postane ljubavnica, ali nakon nekog vremena sve ispriča svom ocu...

Majstorski snimljen rukom proverenog pionira kinematografije Hansa Tejera, na atraktivnim lokacijama, između ostalih i u Hotelu Belvi, u kome je Sigmund Frojd vršio svoje prve analize ljudskih snova, **Žena od juče i sutra** svakako spada u najzani-

mljivije produkte kasnog nemog filma austrijske produkcije. Daleko od zašeceranih bečkih melodrama sa valcerima, ovaj film propoveda jedan novi (ne)moral, kojim su se uljuljkivale više klase bivše Habzburške monarhije između dva rata. U ovom internacionalnom projektu glavne role podelile su tadašnje velike evropske zvezde, Italijan Livio Pavanelli, Francuskinja Arlet Maršal i Britanka Vivian Gibson, a reditelj poznat po filmovima ratnog žanra Hajnc Paul (uz ratno ostvarenje **Podmornica U-9 Vedigen** iz 1927. i avanturističku priču **Legenda o Viljemu Telu** iz 1934) pružio je ovde jednu od svojih najboljih režija.

"**Žena od juče i sutra**, scenariste i reditelja Hajnca Paula, veoma je karakteristično ostvarenje za novi stil u austrijskoj kinematografiji, koji se razvio između dve velike nacionalne krize u filmskoj produkciji: ekonomskog kolapsa iz 1924. godine i pojave zvučnog filma u poznim dvadesetim godinama. Filmovi ovoga razdoblja su uglavnom lake komedije, namenjene publici srednjeg socijalnog statusa, koja ne vodi previše računa o moralu i realističkom prikazu tadašnjeg društva."

Anna Dobringer, Filmarchiv Austria

Filmarchiv Austria, Wien

Skraćenice zemalja / Country Abbreviations

AT	Austrija/Austria
BE	Belgija/ Belgium
BG	Bugarska/Bulgaria
BR	Brazil/Brasil
CS	Čehoslovačka/Czechoslovakia
DK	Danska/Denmark
ES	Španija/Spain
FI	Finska/Finland
FR	Francuska / France
GB	Velika Britanija/United Kingdom
GE	Nemačka/Germany
GR	Grčka/Greece
HU	Mađarska/Hungary
IT	Italija/Italy
JUG	Jugoslavija 1918-1941/Yugoslavia
NL	Holandija/ Netherlands
NO	Norveška/ Norway
PL	Poljska/Poland
PT	Portugalija/Portugal
RO	Rumunija/Romania
RU	Rusija/Russia
SE	Švedska/Sweden
SU	Sovjetski Savez / USSR
TR	Turska/Turkey
US	SAD/United States of America

Skraćenice zanimanja / Credit Abbreviations

Ad/Auth	Autor književnog dela / Author
F/Ph	Direktor fotografije / Photography
M	Muzika / Music
Mt/Ed	Montaža / Editing
Pp/PC	Proizvodno preduzeće / Production Company
Ps/Sc	Pisac scenarija / Screenplay
R/Dir	Reditelj / Director
Ul/Cast	Uloge / Cast

Učesnici VXII festivala nitratnog filma Participants of the VXII Nitrate Film Festival

Austria, Wien

Filmarchiv Austria

Die Frau von Gestern und Morgen (AT, 1928)

Belgium, Bruxelles

Cinematheque Royal de Belgique/Koninklijk Belgisch Filmarchief

Maudite soit la Guerre (BE, 1914)

Revoljucioner (RU, 1917)

Slava – nam, smert' – vragam (RU, 1914)

Bulgaria, Sofia

Bulgarska Nacionalna Filmoteka

Ikonostas't (1968)

Czech Republic, Praha

Národní filmový archiv (NFA), Praha

Nikdo se nebude smát (CS, 1965)

Denmark, København

Det Danske Filminstitut/The Danish film Institute Archive&Cinematheque

Sult (DK-NO-SE, 1966)

Finland, Helsinki

Kansallinen audiovisuaalinen instituutti/National Audiovisual Institute (KAVI)

La Brière (FR, 1924)

France, Paris

Cinémathèque française/Musee du cinema

Le Gardien du feu (FR, 1924)

Germany, Berlin

Deutsche Kinemathek – Museum für Film und Fernsehen

Die Verrufenen (GE, 1925)

Germany, Frankfurt

Deutsches Filminstitut – DIF

Tonbilder programme from the Neumayer Collection (GE, 1907-1909)

Germany, München

Filmmuseum im Münchner Stadtmuseum

Das Weib des Pharao (GE, 1922)

Greek, Athens

Tainiothiki tis Ellados/Greek film archive, Athens

Koinoniki Sapila (GR, 1932)

Hungary, Budapest

Magyar Nemzeti Digitális Archívum es Filmintézet/Hungarian National Digital Archive
and Film Institute (MaNDA)
A Tolonc (HU, 1914)

Italy, Bologna

Fondazione Cineteca di Bologna
Hudutlarin Kanunu (TR, 1966)

Italy, Gemona

La Cineteca del Friuli
Too Much Johnson (US, 1938)

Italy, Milano

Fondazione Cineteca Italiana
L'Arte Della Comunicazione. Il cinema di animazione di Luigi Liberio Pensuti 1931-1940

Italy, Roma

Fondazione Centro Sperimentale di cinematografia-Cineteca Nazionale
La Carne e l'anima (IT, 1943)
Vojna XX veka / Les animaux en guerre (RU, 1913)

Italy, Torino

Museo nazionale del cinema-Fondazione Maria Adriana Prolo
I Giorni contati (IT, 1962)

México, Ciudad de México (Mexico City)

Cineteca Nacional
Documento Z 3 (IT, 1942)

Netherlands, Amsterdam

Eye film institute Netherlands
Program of films about Balkan EYE Film Institute Netherlands
Filibus (IT, 1915) italian film from the Desmet Collection

Norway, Oslo

Nasjonalbiblioteket /National Library of Norway
Jakten (NO, 1959)

Poland, Warszawa

Filmoteka Narodowa/National film Archive
Potop Redivivus (PL, 1974/2014)

Portugal, Lisboa

Cinemateca Portuguesa-Museu do cinema
Vendaval Maravilhoso (BR, PORT 1949)

Romania, Bucuresti

Arhiva Nationala de Filme – Cinemateca Romana
La Moara cu noroc (RO, 1955)

Russia, Moscow, Belye Stolby Moskovskaja oblast'

Gosfilmofond of Russia/Госфильмофонд России

Dva dnja (SU, 1927)

Škurnik (SU, 1929)

Počta (SU, 1929)

Majskaja noč', ili Utoplennica (SU, 1952) 3-D

Russia

Nikolaj Izvolov

V poiskah utračennoj "Počty"/В поисках утраченной "Почты" (SU, 2014)

Slovenia, Ljubljana

Slovenska kinoteka

The Night of the Hunter (US, 1955)

Srbija, Beograd

Jugoslovenska kinoteka

Sa verom u Boga (JUG, 1932)

U snedeneho kramu (CS, 1933)

L'Homme de Londres (FR, 1943)

Sweden, Stockholm

Svenska Filminstitutet / Swedish Film Institute

Ingmarsarvet (SE, 1925)

United Kingdom, London

BFI National Archive

Program of films from British Film Institute (BFI)

Izdaje

Jugoslovenska kinoteka, Beograd, 2015.

Generalni pokrovitelj

Ministarstvo kulture i informisanja Republike Srbije

Sekretarijat za kulturu Grada Beograda

Sponzor Festivala

Renault Srbija

Posebno zahvaljujemo

Filmarchiv Austria, Austrija, Beč; Cinematheque Royal de Belgique/Koninklijk Belgisch Filmarchief, Belgija, Brisel; Bulgarska Nacionalna Filmoteka, Bugarska, Sofija; Národní filmový archiv (NFA), Republika Češka, Prag; Det Danske Filminstitut/The Danish film Institute Archive&Cinematheque, Danska, Kopenhagen; Kansallinen audiovisuaalinen instituutti/National Audiovisual Institute (KAVI), Finska, Helsinki; Cinémathèque française/Musée du cinéma, Francuska, Pariz; Deutsche Kinemathek – Museum für Film und Fernsehen, Nemačka, Berlin; Deutsches Filminstitut – DIF, Nemačka, Frankfurt; Filmmuseum im Münchner Stadtmuseum, Nemačka, Minhen; Tainiothiki tis Ellados/Greek film archive, Grčka, Atina; Magyar Nemzeti Digitális Archívum és Filmintézet/Hungarian National Digital Archive and Film Institute (MaNDA), Mađarska, Budimpešta; Fondazione Cineteca di Bologna, Italija, Bolonja; La Cineteca del Friuli, Italija, Đemonja; Fondazione Cineteca Italiana, Italija, Milano; Fondazione Centro Sperimentale di cinematografia-Cineteca Nazionale, Italija, Rim; Museo nazionale del cinema-Fondazione Maria Adriana Prolo, Italija, Torino; Cineteca Nacional, Meksiko, Meksiko Siti; Eye film institute Netherlands, Holandija, Amsterdam; Nasjonalbiblioteket /National Library of Norway, Norveška, Oslo; Filmoteka Narodowa/National film Archive, Poljska, Varšava; Cinemateca Portuguesa-Museu do cinema, Portugalija, Lisabon; Arhiva Nacionala de Filme – Cinemateca Romana, Rumunija, Bukurešt; Gosfilmofond of Russia/Госфильмофонд России, Rusija, Belie Stolbi Moskovska oblast; Nikolaj Izvolov, Rusija, Moskva; Slovenska kinoteka, Slovenija, Ljubljana; Jugoslovenska kinoteka, Srbija, Beograd; Svenska Filminstitutet / Swedish Film Institute, Stokholm, Švedska; BFI National Archive, London, Velika Britanija